

Kommentar fra Opplandsarkivet:
Sidenumrene i innholdsfortegnelsen nedenfor henviser til sidenumrene i O. A. Ruuds eget manuskript. Disse numrene er skrevet med fet skrift til høyre på linjen nedover i denne avskriften.

DSS/51 Fåberg Historielag. Bygdebokarkivet

O. A. Rud, Galterudsveen

Opptegetninger i blå perm, mrk. "GODTKJØBSATLAS"

Indholdsfortegnelse

En gl. føderaadskontrakt i Galterudsveen	12
En skjæmteverse	1
En do.	5
Rester av do.	3
Til en søster paa hendes brylupsdag	15
Saxifraga cotyledon (Vienvang)	19
Lov om ølbrygning i Norge	17
Om gl. matricul-skyld	17
Aakerbær	20
Pinguiculus villosa	21
Høider over havet	22
Et sagn om huldrehulen i Kjendshaugen	24
En sand meddelelse om Vis-Knut	23
Om tidsaandens vanart	39
Sagn om svartebogen	24
En Mæssen-li hvise	35
Sagn om Tiedemand Rusten	26
En klagesang	33
Vandresagn om Tiedemand Rusten	27
Ein bygdedigter Ole Messen-lien	33
Sagn om Tiedemand Rusten	28
Om de første opsidere i Øverbygden	29
Sagnet om Skatten	30
De sibiriske cederskove. Af Ørjan Olsen	32
Bibelske henvisninger (sang)	41
En selskabssang i tre vers	46
Klaversang om aftenen	46
En morgensang	48
Hverdagslige betragtninger sang	49
Bøn	53
Et vers af en vise om Storofsen 1789	54
Sommer-sang paa fjeldet	55
Arbeidets adel	57
En høstsang	58

Slutningshvise til Ole Messen-lien		59
Irgens	60	66
En natstemning		61
Et skjæmtedigt		61
Tov-tal visen		62
Notiser over endel gl løsoøregenstande i Galterudsven (Deres oprindelse)		68
Reisen til Stokholm		72
"Ertsgaardsfrua"		76
Om maaling for morsot		77
Elverums-Anne		78
Kat-Kjersti		79
Sagn om præsten Lyng		81
Anhang til side 80		82

- En skjæmtevis

Om tyskernes modtagelse paa Lillehammer. Forfattet under den fransk tyske krig i 1870.

Efter sigende, af Latinskoleelever

1. Vi hører om nød og om jammer
at tysken grasserer saa stygt
Selv her oppe paa Lillehammer
Ei længer det er ganske trygt.
2. Thi Bismark er lumsk og forslagen
Og ved om alting beskjed
Han ved det er klart som dagen
At her er et trivelig sted
3. Han ved at just herfra man henter
Den deilige smaa lagesild.
Fra brænderiet han venter
Sig en akeviter dertil.
4. Men faar vi med Bismark at gjøre,
Vi trænger at være istand
Og nu skal vi straks faa at høre,
Hvad til forsvar her udrettes kan

5. Vor skolebygning omgjøres
Til en fæstning vældig og stærk.
Paa Udsigtsbakken opføres
Et todtlebens¹ uden værk
6. Saa var det vel best at vi sendte
Til Vignæs over et bud
De store kanoner² at hente
Som gjør saa fortrinlige skud.
7. Vort unge mandskab bør øves
Og alle klasser maa ud.
Der Kongsbergs rifler skal prøves
Paa tyskernes tykke hud
8. Se! Balbergkampen høit kneiser,
Mens bag vor by den staar vagt
For den tyskernes keiser
Gjorde vel at ta sig i agt.
9. En frygtelig diger svingbasse³

---

¹ Todtleben: fransk Ingeniør. Mester i at bygge fæstninger

² Salutkanoner

Skal staa paa dens øverste top.
Og reiser vi folket i masse
Saa faar vi den sikkert derop

Side 3

10. Naar tysken da gir sig paaveie
Og uhlonerne nærme sig flot
Begynde vi bare at dreie
Og gir ham et ræsonabelt skot.

11. Men hvis han tilfjords skulde tage,
Naar det nu overalt brager løst
~~Saa begynde vi bare at dreie~~
~~Og gir ham et~~
Saa lægger vi ud med en hage⁴
Og tar ham som elgen ihøst

Visen var rimeligvis trykt af: I. H. Selmer, Lillehammer

- **Rest af en gamal smædevis**

Antages forfattet af en saakaldet bygdedigter eller rimsmed. Jeg husker min bestefar Ole Evensen Tølløfsrud i min barndom sang disse linjer:

Side 4

Aa da han no fek ti di smørpunna sju
Ja da han no fek ti di smørpunna sju,
Saa reiste han over te "Bikjeru"

://: Men skræppa ho dangla paa skytterens ryg saa seint om kvelda ://:

Anm. Visen, hvoraf dette er en rest, skal fortælle at det var stjaalet smør paa sæteren og angjældende skulde da være fra "Bikjeru" d.e. Spigerud eller Spikjeru, hvoraf det var tre stykker. Sligt var ofte hændt i de tider at man ikke satte angjældende under laas og lukke og det kunde ogsaa mangle med beviser. Man digtede smædeviser om dem og det var straf nok.

---

³ Haubitser, at svinge paa lavetten

⁴ Sigter til en avskudt elg som i Wignæssundet fiskedes ind med hager

- **En smædevis**

Forfattet af Tobias Vestrom i Ringsager 1859

Tone: Nøggen han sjunger o.s.v.

1. Engang en høvding i Bekkelund var.
Navnet Kroits ved de han bar.
Pastor Bergs datter hun kalder ham far.
Stilt ind paa taa, vær var!
Alleslags kasser og regnskab han fik
som en bestyrer saa flink.
Al hans opførsel var stormandsskik.
Heder og høitid han fik.
2. Tænk otte hundrede han fikk i sin lønn
Foræring og gaver saa skjønn.
Mange ham hjelpe så godt som de kan
at sette ham rigtig i stand.
Derfor så bygde han, så det har lag
og levede med smag og behag.
Opad og fremad han håber og tror.
Venter knapt andet på jord.
3. Lenge med penge han sysled her har.
Var dyktig og riktig og snar.
Streng var han ofte og vred i sin hu
Mange blir bange og gru

Men det som betog ham den ædleste kraft.
Var hovmod og ærgjærig prakt.
Høit over standen han brillere skal
Sligt jo betyder for fald.

4. Lensmanden døde o hei jeg blev let.
Nu er snart embedet mit.
Men skjebnen og stemmen var hannem imod.
Folket har andet til rod.
Derfor så tror vi han ærgelig blev
Så han et puds os beskrev.
Men han bedrog sig og pusses mest selv
Ringsagerske står ligevel.
5. År atten hundrede otte og halvtreds
Blev mange ilde tilfreds
Modgang og uheld slå slag i slag.
Ran og rov kommer for dag.

Vor vigtige herre Hr. Kreuts viser frem
sit mesterskabsstykke med klem.
Hvorved så mange forliste sin del
Kreuts borttog penghoben til.

6. Du må ikke sige han stjålet det har
Han tog det bare bort det som var.

Side 7

Han tog det bare bort det som var
Det kunde snart træffe en herremand
Derover fortrydelig blev
Nei ikke som stortyv han ligger paa lur
Alt gaar efter orden og tur
Det ligner et statskup men alt ødelagt.
Ja det var fortræffeligt sagt.

7. Tilliden var ham saa stærk og saa stor.
Han hjalp sig for meget med ord.
Derfor saa var det ham letvint og let
At joxe og snaske saa tet.
Naar han ei agter om ære og pligt
Og rygtet som kommer af sligt.
Det viser at manden god dannelse føel.
Moralen han er ikke hæl.

8. Hvem kunde tro, han saa omskaber sig
og gjør saa mangdobbel svig?
Hvem kunde ahne, den har det saa godt
hvil tjene til sig en skamtot.
Han som en hædersmand var her hver dag
foran i samling og sag,
fik iblandt alle al ære og godt.
Nu er alt omvendt til spot

Side 8

9. Havde han stræbet med suk og med savn,
da havde han skjønt verdens gang.
Gjerne han her har haft herlig sit brød
om det saa var til sin død
Men mer og mer bare og mindre vet
finder og faar det for let
det volder at afskeden bliver saa kort
og aftakken vorder saa sort

10. Men penge maa være hr. Kreuts's hovedsag;
 med dem gjør han herlige lag.
 Disse han tager saa tidt som han kan
 og er saa forsynlig en mand
 penge maa gjøre ham tapper og stor.
 Penge bereder hans bord!
 Penge skal bruges, hvor dyrt det saa gjaldt
 Penge er sjelen i alt.
11. Men penge har lenge haft for ful fant
 og det er den sandelig sandt
 naar man forguder dem og blir galant
 slaar man dem total til fant
~~Du, som har været som krans paa vor stav,
 læg os fortidligt i grav
 Fandt du da enda den glori og glands,
 Som ventelig ter i den sands~~

Side 9

~~Men husk paa vi stelte og stapped dig vel
 Saa kyss nu en lort og farvel.~~

~~Gud hjelpe den stakkel som hykler og lyv
 Og gjør sig til kjeltring og tyv.
 Han taber baade i hæder og held
 Ja maaske ait evige vel.
 Slægtskab og venner ham nævne med sorg
 Som en skamplæt paa vor borg.
 Men hvad stort bedre kan ventes af den
 Som ei har Gud til sin ven~~

Omtrent nedskrevet efter en skriftlig original. Jan, 1926 O.A.Ruud

(Ad vers 11.)

See Kreuts drar omhyggelig penge fra dig
 Nei penge drar en Kreuts efter sig,
 ind i aresten med fengsel og baand.
 O.! en forskrækkelig aand.

12. Med dine lige du deler din ros
 som mønster og mester ja
 Disse dig ere som fuldtro en ven
 for læren du lægger igjen.
 Du tog kvittering og summen beholdt
 skjelman sad dybt i den skolt

Side 10

Nu vi påskjønne det kostbare verd.
Nu er man bleven så lærd.

13. Hvor var hans beregning og al hans forstand.
Mens han blev så falliten mand.
Mange vil mene han flyt op på ny.
Og brammer i bygd og i by.
Mon vi skal tro han en pengemasse brav.
Har gjemt i Kristiania Grav.
Vi får nå vel høre når lir om en stund.
Lidt om det betroede pund.

14. Vallersen sukker som mister sin søn
Vi gav du oss dette til løn
Du som har været som krands paa vor stav
Læg os fortidlig i grav.
Fandt du da enda den Gloria og Glands
Som ventelig ter i den sands.
Men husk paa vi stelte og stapped dig vel.
Så kys nu en lort og farvel!

15. Gud hjelpe den stakkel som hykler og lyv.
Og gjør sig til kjeltring og tyv.
Han taber både i heder og held.
Ja maske(!) sit evige vel.
Slegtskab og venner kan nævne med sorg.
Som en skamplet på vor borg.

Side 11

Men hvad stort bedre kan ventes av den
Som ei har Gud til sin ven.

Nedtegnet av Anna Galtrudsveen og O. A. Ruud 8-1-26

Side 12

- **Afskrift af resterne af en føderaadskontrakt.**

Dags dato

gaardparten Galterudsveen

saa forpligter jeg mig aarlig

deraf at svare Ole Pedersen med kone Aase Larsdatter, og moder Guri

Kristensdatter følgende aarlige føderaad deres levetid.-

1. Af laaven 6 tønner godt blandkorn a 20 sættinger hver Tønne og hver sætting at veie 18 merker. 4 sættinger rug, og et stykke nordvest paa den øvre ager 4 ½ stang bredt og længden efter hele ageren. Dette stykke gjødsles med den øverige ager og saaes og høstes af brugeren, som herfor skal have halmen. Ligeledes skal de ved brugrens

hampesæd hvert aar med eget frø, saa 2 sætting til hamp, som gjødsles af brugeren ligesom hans egen hampesæd.

2. Føde og rygt til 2 kjør og 6 sauer som stelles godt og forsvarligt hjemme og i sæteren. Yngelen af sauerne følger moderen til hvert aars næste høst.

Side 13

3. Leveres dem aarlig 3 sættinger salt, et halvt bpd. gjedost, 6 mærker tørfisk 6 mærker lax. Til brug et lidet stykke engeland som ligger sønden- og nedenfor søndre fæhus hjørne.

4. Til husrum forbeholder jeg den søndre del af stuebygningen, baade øvre og nedre etage, samt fornødent husrum forøvrigt.

Opvarnting paa sygesengen og i alderdomsdage.

Ved den ene af føderaadsfolkernes død borfalder af forannævnte føderaad 1 tønne korn og 2 sauer

Ved den 2^{dens} død borfalder alle de som brugsrettigheder forbeholdne jordstykker saavel af ager og eng foruden 4 stænger af før bemeldte ager og det halve af den ene ko.

Det øverige vedbliver til den længstlevendes død.

Alle foranmeldte fødemidler sættes af brugeren i spisefærdig stand, om føderaadsfolkene forlanger det.

1. Naar føderaadsfolkene ved døden afgaar, paaligger det brugeren deres legemer til jorden at besørge, men det skal bekostes af deres efterladenskaber. –

Side 14

Dette til bekræftelse under min haand ~~og segl~~ i 2de vitterligheds vidners overværelse.
Smestad den 24de Novbr. 1824

Til vitterlighed

N. Flifleth

Jacob Ingebretsen

Denne i ovennevnte contract bestemte føderaad an(s)ees af aarlig værd 40 spd., som for 5 aar udgjør 200 spd.

Datum ut supra

Jacob Ingebretsen

Ole Pedersen

med ført pen

Stor Ofsen indtraf i aaret 1789

Nedskrevet efter originalen der var baade i stykker og en del afklippet baade oventil og nedentil. O. A. Ruud

- **Et leilighedsdigt**

Til en søster paa hendes bryllupsdag.

1. Søster o lad mig i fedrenehuset
endnu en gang
for dig og til dig af glæde beruset
syng en sang.
Hidtil vi livet jo sammen har danset
Nu ser det ud til at legen blir stanset
Thi af en myrt du idag jo er krandsset.
Myrten har taget min rang.
2. Brudgom tro ikke at sangen du hører
har dig forsømt.
Du som min søster fra hjemmet bortfører.
Elsk hende ømt.
Husk skjøndt hun er den at hun er min søster
fred og lyksalighed deraf du høster.
Ellers din lykke er drømt.
3. Og naar han seiler paa havet er borte
fjernt eller nær
da vil jeg komme og tiden forkorte
søster saa kjær.
Husk at alfader er selvkjærligheden

saa vel tilslutning i samles i Eden
Held eder brudgom og brud.

Brudgom! det bedste som tanken kan tænke
ønsker jeg dig.
Giv at dig himlen sin lykke vil skænke
paa din livsvei.
Giv den aldrig deg tung maatte falde
herefter ømt jeg dig broder vil kalde
fader og moder og søskende alle
ønsker det samme som jeg.

Held jer da begge i nygifte unge
brudgom og brud.
husk! alt i livet, det lette det tunge
kommer fra Gud.
Husk at alfader er selv kjærligheden
Elsk kun hinanden i alting heneden
saa vil til slutning i ~~sammes~~ forenes i Eden
Held eder brudgom og brud.

Anm. Forfattet i Fredrikstens fæstnings caserne af skoleelev ved 1ste brigades underoficersskole August Bru. – Min skolekamerat som var en aarsklasse foran mig paa skolen i 1878 eller 79.

Nedtegnet 1826[!] af O. A. Rud

Side 17

• **Lov om brygning af øl m. m.** Af A. Hellund professor

I vikingetiden indførtes ikke korn i Norge.

Den ældre Gulatingslov bestemmer hvormeget øl der skal brygges til visse høitider: dem som eier mindre gaard end [end] til 6 kjør eller 6 soldudsæd skal brygge øl hvis han vil.

Flere kjør eller flere sold med pligt til at brygge, men mindre gaard ingen pligt.

Frostatingslov: Et naut skal man have for hvert soldudsæd, ellers skal han betale en øre sølv af hvert som mangler.

Et sold er et hulmaal – omtrent 70 liter eller ½ tønne.

Udsæd af 6 sold eller 4,3 hl. vil svare til et agerareal af 7,5 maal.

• **Om gammel skyld** Af professor A. Hellund. Kristians amt

Efter reskript af 23 Jan. 1665 skulde al skyld angives i korn, smør, fisk, saaledes:

1 skippund tunge = 1 ½ spand korn

1 skippund tunge = 1 ½ løb smør

1 skippund tunge = 3 voger fisk

Side 18

Tunge betyder vegt og bruges om vægt af korn.

I 1802 kom udskrivning af ny skat i rigsdaler dansk curant.

En rigsdaler dansk curant havde i 1802 en værdi i vor mynt af 2, 85 kr.

Ved lov af 1818, 1821, 1824 og 1830 kom ny marikulering[!] for riget efter en eneste skyldspesis, penge, udtrykt i daler ort og skilling. 1886 kom en ny matrikul for riget. Rigets matr. skyld sattes til 500 000 skyldmark. Hver skyldmark delt i 100 øre. Her i amtet svarer et skippund tunge til ~~ca 1,9 skyldmark~~ 7,95 skylddaler og 1 skylddaler til 1,9 skyldmark.

Arter af skyld som brugtes i amtet i 1795 var: tunge eller korn efter vægt, korn efter maal, humle, næver, huder, kalvskind, graaskind, smør, faar, høns, fisk vadmel til 10 alen, vadmel til 8 alen, salt malog, album¹ penge

¹ Album en gl myntsart

Side 19

Skylden art: Skylden omgjort i skippund tunge

Den antagne værdi af gaard med Matr.skyld i kroner

1 Skippund tunge	1	30 000
1 Tønne korn	4/10	12 000
1 Bmp humle	2/10	6 000
1 Skippund næver	2/3	20 000

1 Hud	1/2	15 000
1 Skin (kalv)	1/24	10 250
1 Graaskind	1/240	125
1 Bmp smør	7/20	10 500
1 Faar	2/10	6 000
1 Høne	1/60	500
1 Bmp raafisk	= 1/10 skip.	= kr 3 000
1 Bmp berg(?)fisk	= 1/3	= kr 10 000
1 Alen vadmel beste sort	1/8	3 750
1 do vadmel ringere s.	1/10	3 000
1 Bmp salt	15/20	22 500
1 Bmp malog	1/48	625
1 Bmp Album	1/1440	21
1 Rigsdaler	1/5	5 000

I klipperifter og paa smaa afsatser paa den nøgne fjeldvæg voxer den pragtfulde bergbrud (*Saxifraga cotyledon*), hvis rødlige stængel udgaar fra en roset af tykke graalige hvidkantede blade, for oventil at dele sig i talrige fine grene, som bærer indtil hundrede hvide blomster. Denne plante er overalt, hvor den forekommer, vel kjendt og yndet for sin skjønhed. Et almindeligt navn for den i Gudbrandsdalen er vienvang, men den kaldes ogsaa fjeldfrier, formodentlig fordi den gjerne bringes sæterbudeierne af deres elskere og andre af deres venner for at tjene til prydelse i sætervinduerne, hvor den plantet i lidt jord i en skaal eller trækop holder sig frisk i lang tid. (Barth)

Side 20

- Aakerbær (*Brubus arcticus*)

Paa en især for sin fuglerigdom bekjendte Fokstuemyr findes en i det sydlige Norge meget sjelden plante, som i Nordland og Finmarken, hvor den er almindelig, kaldes Aakerbær (*Rubus arcticus*). Den vokser i Fokstuemyren paa nogle smaa græslændte og vidjebevoxede halvøer i Hornaaen. Dens vakre blomster er lidt større end jordbærblomster og lyserøde af farve og ligner smaa vilde roser. Bærene har mest lighed med brombær, de er mørkrøde og udmærker sig ved en overordentlig fin aroma. I Finland, hvor denne plante forekommer i større mængder, sankes der bær foruden brug indenlands ogsaa til udførsel. Om Aakerbær skriver L. Kr. Daa i sine skitser fra Lapland Karelstranden og Finland: Den naturlige vækstligheds skjønneste plante, der her har et yndlingshjem, er maaske aakerbærene. De adskiller sig fra sine nærmeste samslægtninger, multerne, ved den sortagtige farve og ved en endnu finere duft og smag.

Side 21

Da de ikke vokser i myrer, men tvertom i græsbund, ja endog paa agerrenner, skulde man tro at, at de ligesom jordbærene maatte kunde indføres i haver, hvilke de ogsaa vilde forskjønne ved sine røde vaarblomster og smukke om end smaa blade. Imidlertid maa dog denne urt fordre ganske eiendommelige livsbetingelser. I Norge kjendes og træffes den næsten kun af botanikere og som en sjældenhed. Den modnes verken længst mod nord, og heller ikke trives den godt søndenfor Gefle. I Uleaborg hørte jeg at kyndige botanikeres forsøg paa at dyrke aakerbær var blevne ligesaa forgjæves som de ogsaa mislykkede forsøg paa at gjøre nordens herligste dyreslægter: elgen, bjørnen, tiuren, ørnen jerpen m. fl. til husdyr. Forøvrigt vokser disse bær i saadan mængde i Finlands og Sveriges nordlige provinds, at de syltede udgjør en liden udførselsvare fra Uleaborg og andre steder.

Aakerbær er fundet endnu 2 steder inden amtets grændser nemlig ved Grondsenvatn i Slidre i birkregionen lidt ovenfor grangrændsen og i en torvmyr i Hedalen ikke langt fra Vaagaardssæteren.

Ved Gjørilitjernet i syd for Lillehammer er det lille tættegræs (*Pinguiculus villosa*) fundet. Det vokser her i selskab med fjeldsax eller bjørnebrød (*Tofieldia borealis*) og dvergbuk. Fundet ogsaa paa Fokstumyren.

Side 22

I afsnittet om væxtlivet paa myrene skrives: Ogsaa en anden indsæktædende plante er meget almindelig paa torvmyrene, nemlig tættegræs *Pinguicula vulgaris*. Denne plante benyttes i mange del af vort land til at gjøre melken seig, "tættemelk". Denne egenskab skyldes en bakterie, som findes paa bladenes klæbrige overside. Tættemelk kjendes ogsaa andre steder end i vort land, saaledes i Sverige og Finland, hvor den kaldes filmjök (det er traadmilk) og i Holland, hvor den kaldes "wei". I dette land har tættemelken faaet en speciel anvendelse, idet den indgaar som en bestanddel i edamerost.

- Høider over havet.

Mjøsen ligger 121 m.o.h. – 100 km lang indtil 16 km bred og op til 443 m dyb. Fladeindh. 362,4 km². Mesnaelven henimod 600 m.o.h. Næverfjeld 1085m. Jernbanen Lhmr. station 179,5 m.o.h. Faaberg st. 147,7 m.o.h. Lillehammer kirke 179 m.o.h. mærket er indhugget jernbolt i 2det tilvenstre for 2det trappetrin ved nordre indgang. Vingrum kappel 132 m.o.h. Saxumsdalens kappel 484 m.o.h. Faaberg kirke 173.

Om fastmærker: Skinstakrud. Bolt i fast fjeld ca 40 m syd for Skinstakrud paa østre side af veien 182 m.o.h.

Vignæs: Bolt i fast fjeld paa øvre side af veien nord for svingen til Vignæs 195 m.o.h.

Røine: kors i fast fjeld paa øvre side af veien.

Side 23

Stor ofsen var aar 1789.

Nord-Mesna 6 km lang 1 km bred 5,2 km² 511 m.o.h.

Bustokken 1,5 km lang.

Søndre Mesna: 6,2 km² og 512 m.o.h.

Bustokkenop til 20 m bred. Over elven er 3 bruer.

Gjesbu-aasen er 924 m.o.h. Smørvillen 987 m.o.h. Reinsjøen 2,5km² 903 m.o.h.

Tyrelielven kommer derfra, gaar sydover gennem Mælsjøen 1,8 km² 900 m.o.h. Derpaa kaldes den Stuva (af Stump) gaar sydover gennem Krøgsjøen 0,83km² 795 m.o.h. Nedenfor kaldes det Tyrelibækken indtil udløbet v. Sagstuen

- En sand historisk meddelelse om Vis-Knut

Min bestefar Ole Evensen Tølløvsrud i Øverbygden af Mesna sogn (gaardbruger) født 1792 død 1878 fortalte ofte om en hjemmeko, han havde gaaende i baglihavningen indover mod Mesnavandet, at den la sig borte og ikke kom hjem til kvelden. Den havde nok en lang og besværlig vei at gaa morgen og kveld saa det var nu inte saa rart. Ole blev nødt at spørge Vis-Knut om raad. Han spurgte da om hvad tid den ønskedes hjem om aftenen? "Klokken 6".

Efter den tid kom koen hjem til bestemt tid.

- **Et sagn om huldrehulen i Saxumsdalen.**

Det fortaltes i min ungdom om den store hule i Kjindshaugen, at en gris havde forvildet sig ind i den nordre indgang hvor man fandt sporet efter den. Grisen fandtes igjen ved Raanerud og skulde saaledes have vandret gennem fjeldet.

- **Sagn om Svarttebogen**

Ein mand heite Ole Helgens. Hvad tid han levede og hvor han var fra derom ved jeg intet, men antager at han levede i det 16de eller 17de aarhundrede.

Paa gaarden Langseth nordre i Faaberg Mesna sogn opkom en ildebrand og vaaningshuset og kanske mer strøg med. Et stabbur som stod paa dreiede furustolper forudsaaes at blive tatt af ilden, og for om muligt at redde dette med dets indhold af gaardens mad besluttede folk at hugge stabburet overende med økser "skaaraa" det ned. Imidlertid var der sendt bud efter Ole Helgens, og han fik slukket branden men stabburet var enda ikke skaaraa over ende og det blev staaende der med mærker efter

Side 25

denne hændelse i lang tid. Jeg spurgte min hjemmelsmand, hvad han foretog sig for at slukke ilden og han sa at der kastedes over ilden noget som en talerken, og saa var ilden med et slukket.

 En anden mand som sagnet sier var i besiddelse af Svarttebogen var "Karl Byn (Byen). Han skulde have fundet sin død i E. Olsen Bergs gaard i Lillehammer.

 En mand kaldtes for Gamleskeggen. Hans døbenavn var Kristen, var gamal og havde langt skjæg. Den omtalte Ole Helgens havde engang en samtale med Gamleskjeggen: "Man siger at du skal have Safranius eller den saakaldte svarte bog min kjære Kristen. Ja du ved vel ogsaa at jeg har den, men tag deg ivare at du ikke bruger den til noget forsæt".

Denne Gamleskjeggen boede i Svendsrud. Engang havde nogen gjort hærværk paa en graastensmur til samme og straks efter blev en af hans naboer syg og maatte uafsladelig gaa paa W.C. Der var ingen anden raad end at snakke til K. for han viste raad for noget af hvert. "Aa ja det er bare det at du har forlyfta dei paa stnemuren

Side 26

min det greier sig nok".

Denne Karl Byn kunde kanske komme af Byn paa Ringsaker eller Byaasen, som ogsaa et sted heder, og maa have levet samtidig med Ole Helgens og svartboka hadde de no alle tre. Denne skulde bestaa af tre dele: Konst?, Efraims formaninger og Safranius og sommesteder kaldtes alle 3 dele til sammen "Safranius". De som kunde sort og hvid magi brugte altsaa disse formler som var lært af disse bøger.

- **Et lokalt bygdesagn.**

En mand heite Tiedemand Rusten han boede og eiede gaarden Rusten i Saxumsdalen. Han siges at kunne mer end sit fadervaar. Det fortælles om han at han allerede som unggut viste frem at han var i besiddelse af mystiske evner, hvorom følgende berettes:

Engang da hans mor var blevet sint paa ham, slog hun til ham over hovedet med et vedtræ saa hovedet faldt af og trillede bortover gulvet og kroppen stod igjen paa gulvet uden at røre sig. Men da vart mora ræd og og fælen og udbrød: "Nei Gud trøste og bære mei aa

Side 27

lel, haasen du bærer dig aat, jeg meiner du bli verre end bestefar din aa je".

En anden gang var det at far has vilde høie og bære ind høiet paa laaven en søndag. Sønnen satte sig imod dette, men faren ændsede ikke om det, men lagde høi i reipet og skulde faa det ind i laaven. Kommen frem til denne fandt han ikke laavedøren. Han gik paa den anden side, men fandt ingen dør, og saa gik han rundt om laaven uden at komme ind. Han blev da klar over at der var "fanteri" tilstede og lagde høibøren fra sig med de ord: "Ja saa faar du ligge der da i Jesu navn". Men der var synkvervningen borte. Da ser han laavedøren og kom ind med høiet. Kommen ind i stuen fortalte han dette til sin kone, der sagde: "Aa ja jeg skjønnte det var noget om at gjøre, for han Timan lo saa fult i sta han".

Et vandresagn om Tiedemand R.

Tiedemand Rusten misted en grime paa gaarden og viste ikke hvor den var blevet af, men frem skulde det, hvem det var. Han sagde sig god for at finde tjuven men den skulde miste sit auge. T. R. gjorde nogle fynter og slag med

Side 28

fingeren paa en kjep han holdt i haanden. Da blev der et stygt skrig paa gaarden, og da man saa efter fandt man en purke med udslaaet øie. Og den purken var hans. Men han sagde da at han ikke skulde gjøre noget sligt mere.-

Sagn om Tiedemand Rusten.

Lars Sutttestadhagen (Landingen). En skomager¹ havde en ko der aldrig var stil. Den var bestandig urolig og det var noget som feilede den. T.R. blev sendt bud paa og han kom paa stedet. Han sa da at det var vonde mennesker som havde forgjort koen, og ikke boede de saalangt undna heller. Tillige sa han at det ikke var mer end ½ liv i varmen² der heller. Koen blev bra derefter, i varmen blev ogsaa mye freskere

¹ Jeg husker ham godt. Husmand ved Sutttestad. O. A. Ruud

² Varmen: Ilden paa peisen

Engang skulde T. R. der var kjendt som kvaksalver castrere en hingst tilhørende Børkje borta fjorn. Da hingsten viste sig urolig sagde T. R. til den som ledte den frem, at kunde bare holde i den yderste ende af grimsaftid(?), saa stod den nok stil. O da foretog han operationen alene.

Side 29

Det fortelles endvidere om T.R. at han fortalte at han havde været inde i tre forskjellige kirker om natten.

Jeg saa T. R. engang han curerede en hest til Hans Menkerud nordre. Det var i Kjøbm Gundersens gaard i Lilleh.m.r. Det var enslags operativ behandling. Han stak en lanset ind i

mundsvikerne paa hver side. (Det skulde vel være noget som var fortrængt) og efterpaa tog de hver i sin en i hver mundsvik og skulde trekke noksaa stærkt bagover.

Jeg snakkede ogsaa med ham i Ullandshagen i Saxumsdalen og da refererte jeg for ham en del af de historier jeg havd hørt om ham i min barndom. "O ja", sagde han. "Folk maa naa have noget at slarve om".

- **Om de første bosidende i Øverbygden.**

Af de første som omtales at have været af de fastboende i Øverbygden Mesna sogn nævnes Holt Holtlien, Krog Slaatten og Læst Adskillerud samt endvidere Tov eller Tove Rustad. Det skulde efter sigende gaa en trævei d. e. en (sti med klopper) fra disse gaarde i Øvrebygden og opover mod Rustaden. Det kan godt tænkes at over bløde

Side 30

myrer og sumpe har været baade kloppe og enkelte træstammer at gaa over. I udmarken findes sligt paa mange steder endnu, og over Mesnaelven har man nok fundet steder som man kunde komme over paa en billig maade. Det er vel heller ingen som har havt større interesse af hvor denne adkomstvei var og følgelig har ingen før i tiden heller set efter denne i sognet antydede forbindelse, eller adkomststi.

O.A.R.

- **Sagnet om skatten.**

Denne Holt Holtlien skal have været en som har udmærket sig som en anset mand. Det siges at i den kirke, hvortil han sognede skulde ikke samringes til messen føren de fra taarnet saa de 2 sorte hunde som altid fulgte med Holt eller hans husstand, herfor gav han presten et kvartel smør hvert aar. Holtlien var den gang en større gaard. Senere er gaarden baade delt og frasolgt parceller. Der siges at skulle være nedgravet en skat efter denne Holt, enten sølvpenge eller sølvsager, gjemt i en kobberkjedel. Det skulde være en del svenske jordarbeidere som arbeidede paa Lysgaard som skal have fundet skatten og bemægtiget sig den. De blev efter dette borte og reiste til Sverige med sit fund, efterladende sig den tomme kobberkjele og redskaber fra gaarden Lysgaard som laa igjen paa stedet.

Side 31

Husene paa gaarden Holtlien søndre har før staaet paa en anden plads end nu nemlig paa skraaningen i vest og syd for laavebrua paa nuværende laave. Jeg har sit mange tomter efter der husene har staaet og hvor de ogsaa burde have staaet.

Side 32

- **De sibiriske cederskove.**

Øyon Olson der i 1915 foretog en videnskabelig expedition til Sibirien skriver:

"Jordbunden i fjeldene har meget tilfælles med den norske. Temperaturen svinger mellem 40 gr. varme og 50 gr. kulde, samtidig er de daglige temperaturforandringer meget store. Nedbørsmængden er ogsaa som over store strækninger af Norge. Det forekommer mig derfor sandsynligt at den sibiriske ceder maatte kunne voxte og trives ~~i~~ hjemme hos os. Frø af ceder er let at faa fat paa saa vore forsøg med plantning herhjemme behøves ikke at forsinkes af den grund. Russerne spiser med forkjærlighed dette frø, og cederkongler samles derfor i masse i Sibirien og føres tiltorg i byerne der. Undertiden er konglerne stegte, men man kan ogsaa faa dem friske, saa meget man lyster. De betales ganske høit. Nu da vi har det sibiriske dampskibsselskab med norsk konsulent i Krasnoyarsk, vil det ikke være vanskeligt at skaffe godt frø til omfattende plantningsforsøg i forskjellige landsdele herhjemme. Det kan kjøbes op i byerne langs Yennisei og sendes hjem over Karohavet. Det

voxer i grønbeltet og over dette op til det snæue fjeld. Paa sine reiser i høiderne fandt de ikke ved saa de kunde faa op ild det var træbart (for høit). Endelig fandt de i ly af en stor sten en tør ceder og fik saaledes op ild.

Side 33

- **En bygdedikter.**

var Ole Mesnalien, gaardbruger dersteds i Mesnalien tilhørende Ringsaker men mod Faaberg grændse. Han levde for ca 150 a 200 år siden. Han var en visedigter og digtede mange nu længst forglemte sange paa rim. Indholdet var for det meste af religiøs indhold med bibelske billeder indfletted, om tidsaanden vanart, om tro og tvivl, men med lyst haab om det godes seier tilslut. Han var gift og havde en særdeles arig kvinde til hustru, rigtig en Zantippe. Hvorom vidner følgende digt om sig og sit familieforhold.

En livsskildring

Lad andre dømmme hvad de kan
Gud ved det allerbedst.
Da jeg mig lod i ægtestand,
fik jeg en giftig pæst
som aldrig af mit minde gaar saalænge jeg er til

I skog og mark blant vilde dyr
langt bedre var at boe
Naar man kun lod dem gaa i fred,
da lod de ham i ro.
Men her i dette boligsted
her haver jeg ei nogen fred

Side 34

Jeg ligner her min levnetstid
Kuns med et slaveri

Min meddeler siger i sine efterladte skrifter at konen sendte bud paa presten i Ringsaker og skulde vel tale imellem dem, men han siger at Ole var uden skyld ⁵.

Han digtede mange rim sange og viser, men ingen af dem har vel været paa trykken og om noget er nedskrevet saa er det vel nu borte og glemt. En del af dem var af en naturlig stemning directe fraa naturen, samt af blandet indhold og skjæmtende og smædeviser. Rimeligvis kan han være paaført sange af andre rimsmede. Han er ogsaa tillagt forfatter-skabet af 12tal visen, og det er nok ikke umuligt. Min meddeler sagde, at naar de i flok og følge gik til jentom, kunde han sætte sig paa dørstokken eller paa tunet og synge til den lyse morgen sin messenliviser og sange.

Det fortælles, at engang medens han var borte fra gaarden og kom gaaendes fra "Kaupar-berget" og opover lien til nordre Mesnavand, saa han ikke sit

Side 35

hjem, thi husene paa gaarden var nedbrændte, i alt 8 hus var fortæret af ilden. Han satte sig da paa en sten og digtede en sang om denne tildragelse, og det siges at denne ogsaa skal have haft noget skjæmtende indhold. Det var nok megen romantik men ogsaa realisme i hans sange, og det er at beklage at ingen har forsøgt at redde noget af disse skatte og bevaret dem for efterslægten. Hans omgangsvener og bekjendte var kanske ligesaa mange i Faaberg som paa Ringsaker og jeg tænker han mangengang har gaaet den gamle sti

---

⁵ Hun forlangte og fik sognepræsten i Ringsaker til at tale sin mand til rette for formentlige begaaede feil fra hans side; men samtlige gav digteren godt vidnespyrd og resultatet blev at hun fik et stempel paa sig.

”Blekstigen” over baglien til handels-pladsen ved Mjøsens nordende. Der var mange ting som maate kjøbes f. eks. salt, og ofte saافرø o.l.

En messenlii hvise.

Efter originalen

1ste v. Aah! Min siel, hvi bedrøver du dig,
Om dog lykken ey altid forøyer dit haab.
Tænk at himlen har raad, er rig,
og Guds almagt regierer dens løb.
Slaaer en modgang dit haab tit omkuld,
Og din rose forvandles til muld,
Himlen ved hvad dog tiener best,
Har igien det bæste til rest.
Saadan trøst i mit brøst
Fæster rod giver mod,

Og forsikring at himlen er god.

Side 36

2det v. Lykkens brusende vinde vel kand
haabets skib paa fortvivlesens banker henslaa,
at af modgang som strømmende vand
dig tidt synes til grunde at gaa.
Er taalmodigheds anker kun fast
om fra borde gaar stænger og mast,
skal du strande i roligheds havn
og til siælens utrolige gavn
skue at dydens skat med besvær, findes der
saasom tornerne roser frembær.

3de.v Solens straalere ey pærlerne giir
som i moders sølvfarvede skaaler er lagt
nogen glans, men de skiønneste blir
naar det regner og stormer med magt.
Man med tiden afvighed for perler
naar man forsigtigen gaar paa den vei,
som til dydens top med besværlighed svinger sig op,
thi godt staaer naar sit maal.
Himlen giir, kronen siir
den som troligen lier og bier.

4de v. Jeg derfor vil haabe og tro
og al modgang med traasselig øyen bese.

Mig i hjertet vil plante den ro
at mig intet kan hende og ske
uden det som himlen vil sende og hende
og vende mig til hans barmhiertigheds mægtige haand

Side 37

hjælper styrker min hungrende aand.
Saadan trøst, i mit brøst
fæster rod giver mod
og forsikring at himlen er god

5te v. Aah mig arme udmattede siel,
som er løben til synden som hesten til strid,
suk og sorig mig plager ihiel
ia forsøger sin yderste flid.
Uro og plage betager min ro og tilgrunden medstyrtter min tro
for mit syndefortaagede mørke
mig forvilder til fristelsens ørk
saa ieg ved intet sted.
Dødens skaal, verdens maal
truer mig med evigheds baal.

6te v. Ach! min siel vi bedrøver du dig
og omgiver mit hjerte med angst og nød
hør dog haabet som raaber i mig,
Jesus bortiog min tvivl med sin død,
hans barmhertigheds kraftige flod
læsker, styrker mit angerfuldt mod,
Ja hans hellige stribler og saar,

heler syndrenes forgiftede skaar
Verdens ..... io forgik af den skrift og forgift
der de naglen drev i groede rift.

7de v. Stærke skiold mod tvivlraadigheds skud,
hvor bevæbner du dig mod fristelsens stød.
Fromme frelser min brudgom og Gud
Ach! hvad er din husvælelse sød
Naar ieg tager dig trofast i favn
finder ieg evigvarende havn. Gode læge for den som er svag
Styrk min tro og mit hjerte indtag
at ieg maa fast bestaa. I din tro søge ro
hvor ieg evig i himlen maa boe.

En klagesang af Ole Mesnalien. (efter originalen)

1te v. Lad andre dømmehvad de kan
Gud ved det allerbedst
Da jeg gav mig i ægtestand,
fik jeg en giftig pest
hvor al min glæde veltes hen
hun kommer aldrig mer igjen.
Jeg ligner her min levets-tid
kun ved et slaverii.

Side 38

2det v. I skov og mark blant grumme dy
langt bedre var at boo,

Side 39

Naar han sig vare tog for dem
da levde han i roo
men her i dette boligsted,
her haver ieg ey nogen fred
jeg ligner her min levnets-tid
kun ved et slaverii.

Om tidsaandens vanart.

1te v. Hvi est du saa bedrøvet min siel
og bekymret for verdens forfængelighed
himlens salighed er dog den del,
som du stadig maa holde dig ved.
Skal ieg da lide spot og uroo
blant tyraner og fiendskab boo.
Det kons varer en stakket tid,
livet er dog en vandring og strid,
Tiden kort, løber fort
Leve aar, snart forgaar
Evigthed uden ende bestaar.

2det v. Verdens falske spisfindige had.
Afhug ormens skienk. Jeg ved aldrig mit hjerte er glad
men af sorrig og angest beklemt.
Vi ved slangen til evige død
var fordømte til helvedes død,
men Gud var os saa naadig en ven

Side 40

at han løste os derfra igjen
var det galt, overalt har han taalt og udstaat
Slangens hoved blev knuset og traadt

3die v. Det er glæde og trøst for min sjæl
at min Jesus har kjøpt mig til arving med sig
Jeg og ved, han forsvarer mig vel
imod iævelens listige svig
Naar ieg ser til det blodige træ
og den flod som paa korset randt ned,
er det lægedom for mine saar
og syndens forgiftige skaal
Det er en trøst for den brøde ieg har brudt, imod Gud
og foragtet hans hellige bud.

4de v. Nu kan døden ey skade vor siel.
Jesu død haver skeinket os livet.
Han vandt selv ved slangen som bed i hans hæl
maatte bukke og se! det var sandt,
han med seyer til helvede for ned
Helved hæren maa skielve derved.
Han gik igiennem hans riger med bram
og udløste de fanger fra ham
Naade fred salighed, har vi nød ved hans død
han gik borgen for det som vi brød.

5te v. Du o Jesu til verden hit kom
gjorde vel imod alle og synderne bar,

Side 41

Du godvilligt gik under den dom
thi vi alle fordømte da var.
Du uskyldig paa korset blev strakt
og taalmodig led spot og foragt.
Hvorfor skulde ieg da vri mig derved
om ieg her lider spot og fortræd.
Verdens skam, syndens garn
bliver aftod i den flod
verdens frelser paa korset udstod.

Ole Messen-Lien

Agter du paa verdens ~~lyster~~ drifter,
agt paa verdens larm og lyd.
Men randsager du i skriften,
saa har verden ingen dyd.
Men som storm mod ilden saare bruser
mod hinanden hen
saa du staar i største fare
derfor tænk dig om min ven.
Naar du staar i største ~~fare~~ flamme
se da til og tænk dig om.
Da kan du langt letter falde
end en gamel svag og tung
Tænk paa din skaber i din ungdom
det alderdommens frugt.
Lad den troes gnist optendes

Side 42

saa den aldrig blir udslugt.

3die v. Vi maa stedse være bange
og tage Guds ord vel i agt.
Vi har nok eksempler mange
at synden har faaet overmagt.
Jeriko som faldt i grunden

det var dog en prægtig stad.
Basunerne blev sat paa munden
mur og vægge skildtes ad.

4de v. Da Sodoma stod i fare,
Abraham til herren bad
at han dennem skulde spare
for de fromme, som der var.
Den siette bøn som han udøste
om der fandtes til man.
Men i staden fandts dem ikke
Da kom ned en himmel-bran.

5te v. Vil du herrens bud at lære,
se du Jesu rene ord.
Den maa udelukket være,
hvo sig ei rense vil paa jord.
Derfor maa vi flittig bede
udi angest nød og ve
saa kan bønnen dig berede

som den arme toldere.

6te v. Er du idag saa frisk og munter
synes verden med dig staaer
men før solen daler under
kan du være syg og saar.
Absalon var skiøn og prægtig
Salomon var vis og mægtig klog
Abraham var rig og mægtig,
men gjør for døden ingen bod.

7de v. Du som Jonas har forsvaret
og indgiemt i fiskens bug
det har du mig aabenbaret,
at du er en naadig Gud.
Vær mod mig som imod Peder
der hans taarestrom nedflød.
Du som qvinden har helbredet
der hun var i største nød.

8de v. Du som Danil befride
ud af løvens skarpe tand
og da ilden ikke 'svide
nogen af de trende mænd.
Du som røveren bøn hørte
udi korsens haarde nød.

Side 43

Du som enkens søn opvakte
han som før laa kold og død.

Side 44

9de v. Du som Jacobs hus veilede
hen til det Egypti land
og med Josef avendserte,
til han blev en herremand.
Du som Gideon forskaaner
og slog Median ihiel.
Du som Lasarus bønhørte
som var før en fattig træl.

10de v Du var Davids rette væрге.
Du var Moses kiep og stav.
Du lod Farao forhærde
druknes i det røde hav.
Du som Polykarp befride
der han udstod tidens tur;
thi den hannem ikke svidde
stod omkring ham som en mur.

11te v Du som Saulus omvendte
der han hen paa veien drog.
Du som Naaman saa lod rense
da han kom til Jordans flod.
Du som Gennesis sammen tugte
for han var saa falsk en mand.
For den løgn og svig han brugte,
bliver han spedalsk igjen.

12 v Du som Nebukanesar har forvildet,

der han hen i marken drog
Af sin egen magt han roses,
derfor blev hans levnet saa.
Du som Baltasar har forfærdet.
Det din haand paa væggen skrev.
Det mand Daniel fortæller
og udyde saadant brev.

Side 45

13de v Hvad herom melder, hvad som i bogstaven staaer,
det kan for os intet gielde,
naar vi ey fra synd afstaar.
Megen kundskab til forhindrer,
megen læsning hielper ey
naar det som et veyr forsvinder
og gaar fort den brede vey.

14de v Thi jeg mærker hos de fleste
og har følt det før hos mig.
De i kundskaben oplyste
kan saa let forgribe sig.
De søge der sin egen ære,
glemmer Gud, som livet ~~gav~~ har
og derover sig hovmoder
søler sig i verdens kor.

15de v Nei vi maa fornuften fange
under troens lydighed
skjøndt jeg er svag og ganske bange

at jeg gaar paa veyen bred
men ieg har en stadig længsel
tørster efter bedre vand
at gaa ud fra verdens trægsel
til mit rette himmel-land

Af Ole Messenlien

Side 46

En selskabs sang i 3 vers.

1te v. En læge har sagt os og sagt det paa sang,
at dans sætter blodet i passelig gang.
Hvo himlen om sundhed og glæde kun bad,
kan danse sig sund og kan danse sig glad.

2det v O hele naturen er skabt kun til fryd
glad høre hvor ædel dens bud og dens lyd.
Fornuftig passere man sorgen forbi,
og glædens qvadrille man stiller sig i.

3die v Saa danser i skønne hop hey sa sa hop
raskt svinger i dansen sin yndige krop
til engang i vales af elskende ven
med kiærlige arme i ved nok hver sin.

Af Ole Messen-Lien

En klaver-sang om aftenen.

1te v Stilhed hersker rundt om mig

Intet løv bevæger sig.
Maanen venlig paa sin ven
klare straalere kaster hen.

2det v Tusind taarer er ei mer
Tusind sorger slukket er.

Side 47

Mødig ieg i nattens ly
nyder ro og fred paa ny.

3die v Hver et ønske hver atraa
som mig før i tanken laa
naar ieg verdens glimmer saa
adgang ey hos mig kan faa.

4de v Naar ieg blot kan gjøre vel
ro der hersker i min siel,
da for mig de andre maa
gierne høihed rigdom faa.

5te v Naar ieg med et skyldfrit bryst
skuer dig natur med lyst
naar ieg trygt i vennelag
lever til min sidste dag

6te v O! hvad ønsker ieg da mer
rundt om mig ieg glæde ser
vel tilfreds med mine kaar
mine levedage gaar.

Side 48

En morgensang

Tone: Vaagn op og slaa paa dine strenge.

1te v Farvel den stille natt har sagt
Hver stjerne flygtet er.
Gud hvilken skjønhed hvilken pragt
vi skue fiern og nær.

2det v See morgenrøden, see
hvor rød den farver himlens blaae
Mens millioner ligge død
vi alt paa marken staae.

3die v. See hvor hvert liv den unge dag
med glæde ser og staae
hvor alt styrket med behag
til deres arbeid gaae.

4de v. I bondebyen hører man
plov harve vogn i gang.
De kappes høne gaas og and
i deres morgensang.

5te v Naar morgensolen brækker frem

til ploven bonden gaar.
Han føler kraft i hvert et lem
saasnart kun lærken slaar.

Side 49

- 6te v Paa færde kone, pige, de spinde binde sye
og dreng og karl og en og hver
gesvindt til matken tye.
- 7de v Du dorske sover, aldrig du ser solen nylig skabt,
o, kom dog kom i dette nu, og se hvad du har tabt.
- 8de v I sandhed morgenstunden vist den bedste time er.
Kom alle! Kom! benyt dens frist, det lønner en og hver.
- 9de v Vær trofast, elsk oprigtighed saalænge du er til.
Vig aldrig nogen fingers bred fra det din skaber vil.
- 10de v Da vel din vandring blive dig i denne verden sød
Da vil du aldrig ængste dig imødese din død.
- 11te v Da har du stedse sieleroe, da falder alt dig let
ved vand og brød du er saa tro, som ved en herreret.
- 12te v Vær derfor trofast redelig saalænge du er her,
lad dyden stedse lede dig, hav dyden altid kiær.

Almindelige betragtninger udi vers.

Hver feie for sin egen dør,
saa gammelt ordsprog lyder,
og billigheden tilstaa bør
det ey formeget lyder,
thi oftest man i sigtet faar

en skiæv i næstens øie;
men biælken som i eget øie staar
man regner ey saa nøie.

Side 50

- 2det v Det stille vand har dybest grund.
Ey guld er alt hvad kan glimre.
Saa har man ikke stuehund
paa stas ey fruentimre
at klæder folk omskabe kan
man altfor længst opdaged
og hidtildags erfared man
at skinnen tidt bedrager.

3die v Ey ruster gammel kiærlighed
og ærlighed længst længer.
Det er nok sandt skiønt lidet ved
at ræv med ræv man fanger.
En styltegang til lykken gaar
en anden er dens maaler.
Det hændes tidt at svar man faar
som man i skoven raaber.

4de v Man kan ey længer have roe
end naboen vel unde.
Hver bliver salig ved sin troe.
Børd (?) fordre alle munde.
Skiøn de retten gier os alle nok
Tyv tænker hver mand stjæler.

Tidt tungen er den bedste kok.
Tidt klinten hveden kvæler

5te v Den som til møllen kommer først,
han bør og først faa malet.
Saa mang en mand har for sin tørst
med hus og hjem betalet
bagefter kan man komme med
skiøndt spandet er af stude
Hvor slemt naar man til tid og sted
maa mellem ulver tude.

6te v Naar skiæbnen synes askegraa
sig lykken snart kan vende
en fremmed mand til ven kan faa
naar frænde verst er frænde.
Man venner kiende skal i nød
iust da naar vognen helder
og mange hunde er harens død
et sandru ordsprog lyder.

7de v Den lokkes let som hoppe vil
men stakket dands snart springes
naar løgngen faar sit frie spil
tidt som sandhed undertvinges.
Mens græsset groer, dør mangan ko
som ey har lært at bie.
På søden kløe kommer io,

bagefter suren svie.

Side 51

Side 52

8de v Ved visdom bliver huset bygt
og staterne ved love.
Paa ærligt armodsstraa man trygt
fra sorg og savn kan sove.
Den skaal man før har spyttet i
man stundom søber siden.
For told er siælens tanker fri
men ord ey undertiden.

9de v Ey alt er godt som kaldes stort.
nær ved sølv skiønhed taber.
En koe gloer paa nyemalet port.
En nar den anden aber.
Man ey paa vuggen skue kan
naar barnet deri vil græde.
Tidt speiler sig i taarens vand i næste stund en glæde

10de v Man tand for tunge have kiær,
tidt hovmod fald maa friste.
En fugl i haanden bedre er
end selve ti paa kviste.
Ey sielden skam til tak man faar,
naar lykkens vegtskaal viser.
De stores venskab tidt bestaar
som flyvesand paa klippe

Side 53

11te v Den nøgne kone spinde maa,
ia spinde hele dagen.
Da faar hun paa sine smaa
udbredt saa rene lagen.
En rod til ondt er gierrighed
og lediggang ey bedre.

Bøn.

1te v Gud-fader være lov og pris og ære
altid som os i sit billede har skabt.
Hans eneste søn som var saa god og blid
forløste os som var fortabt
og Gud den Helligaand saa ville vi og love
for sin helliggiørende og hsuldende(?) naade
i aanden af hierte med munden tillige
tre-enige Gud! tak ske dig

2det v Men skal hans gienløsning komme dig til del
saa skal du belette dig paa
at træde i hans fodspor og fornægte dig selv.

Det fører til en levende tro.
Men hvo som ikke sit kors paa sig tager,
og det ikke taalmodelig drager,
thi Christus han siger: den er mig ikke værd,
som houder sig selver saa kiær.

3die v For alle sande kristne ieg beder ogsaa

Side 54

O Gud du bønhøre nu mig.
Hiælp dennem i troen bestandig at staae.
Omvend ogsaa de ugudelig.
Over alle menesker Gud dig forbarme.
Hjælp de nødlidende syge og arme
og fri os ved en salig død
fra denne verdens jammer og nød.

4de v Vi kan ey i dette forgiængelige liv
til fyldelse prise Guds navn;
thi skrøbelighed bær enhver kristen hos sig,
som hindrer hans bøn og hans sang,
men naar vi fra verden ved døden skal fare,
til himmelen komme blandt engle skare,
da skal vi fuldkommelig Guds sang
i evighed frydes hos ham.

Et vers af en vise om Stor-Ofsen i 1789.

1te v. Vi tængte jorden den var fast
og tryk til vores bolig,
Men den paa mange steder brast
og bleven svær urolig,
saa ingensted til sikkerhed
de steder var at finde.
Men den løb væk med saadan skræk,
som gaar os ey af minde.

Side 55

Sommersang paa fjeldet.

1te v. Naar Mai-maaned stunder til og solen skinner smukt,
de piger de oppynter sig i ærbarhed og tugt
at reyse bort fra huus og gaard
med gieter bukker fee og faar
at vagte dennem flittelig, den hele sommertid.

2det v. Om morgenen naar solen kom de færdig være maa
at lokke kuen med sig hen, til skogen maa de gaa
omskiønt hun reyser fra dem snart,
men giet og faar , det har de at
indtil det lir til aften frem, naar de vil ha a hem.

3die v. Og naar det lir til middagstid, da siger de vel saa:
kom lad os op paa fjeldet gaa, saa vi vor kou faar se
og naar de kom paa fieldet op,
da ser de der gaa trop i trop
af giet og faar rundtomkring
paa hver en knaus og tind.

4de v, Nu er vi nu saa lystelig.
Kom lad os synge lidt.
Kom sæt dig kun paa fieldet ned
Tag op mundharpen din
ia fløiter og saa andre spel.
Ia stud og tralling bruges til.

Side 56

Saa tar de i en hullen grom,
saa vender kuen om.

5te v. Og naar de oproper rullen sin,
da høres saadant tal:
Kom du Bulykke kuen min
kom lertros og Springval,
kom Gyldenkrone, Roseneng
kom du stor ukse lykkedreng
kom Leekros gamle kuen min
kom alle heromkring.

6te v. Nu sommeren den er saa lang.
Gid! at den ende faar
Jeg sukket haver mangen gang
at høsten komme maa.
leg kan nu merke og forstaa.
leg kan paa mine bukker se,
at høsten den maa komme snart.
Døm brætte spælen hart.

7de v. De tale til hverandre saa:
"Er i snart færdige?"
Den anden svara:"Saa saa saa
det skal paa timen ske."
De sig da og tillavet har
en tul, som var ret meget rar

Side 57

med strømper, hossoban og traæ,
som kiæresten skal faa.

8de v. Og første natten som de hjemme lig,
da høres larm og lyd
da Guta efter dem mon gaa
som de var giort af ny.
Her bruges koklamenter fler
og som sædvanligt er og sker.
Ieg vil ey om dem tale mer;
i ved vel hvad som skier.

Arbeidets adel.

I den hele skabnings kiende
læse vi det store bud:
Arbeyd fremmer liv og glæde.
Virksomhed behager Gud.

2det v. Arbeyd mangelen sorg fordriver.
Arbeyd skienker sundheds fryd.
Arbeyd sind og siæl opliver
styrker os i pligt og dyd.

3die v. Arbeyd hædrer man og kvinne
velstand naaes ved ærlig flid.
Ædles gunst vi sikkert vinde,

ved at bruge ret vor tid.

Side 58

En høstsang.

1te v. Naar her ieg kaster øiet om og ser paa dig min helligdom
paa dig min gyldne ager og ser, hvor vel du lønner flid
og ser hvor sielden nogen tid, det løfte mig bedrager.

2det v. Hvad under da ieg bryder ud i takkesang til høstens gud
til ham, som kroner aaret. Var ikke hans den forsyns ~~aand~~ haand
ey havde du betalt dit laan, og straa du havde baaret.

3die v. Hvad havde gavnet harv og plov. Hvad havde gavnet at ieg grov
den grøft for kalde væden. Hvad havde gavnet mulden fin
om falles solen dug og vind, og havde modnet sæden.

4de v. Men hvo er han som varmer iord,
som renses luft med storm af nord
som veyer duggens draaber
som byder skye give vand
naar sukkende et tørstigt land
om hielp og redning raaber.

5te v. Han er det, han, hvis miskundhed
har plantet mig paa dette sted,
den store himmel-fader.

Side 59

I dette aar o! maatte han,
til glæde for det ganske land,
opfylde tomme lader.

6te v. Ræk takkende mod himlen op
du havre straa, den grened top.
du byg! din høie krone.
Ey bække dig, den haarde storm
Ey tære dig den sorte orm
ey nattefrost dig skade.

Slutnings vise til Ole Messen-lien.

Nu ieg ey mere kan
min pen for griller føre.
Nu stanser min forstand,
nu døves rent mit øre.
nu trættes dog min haand
og falder tyngsler paa,
Løs mig af fængslets baand.
Lad mig ey evig gaae.

Side 60

Irgens.

Søndag og søndagsfred alt er saa stille
Dagens solstraaler har ophørt at spille.

Taage og halvmørke Fredriksten skjuler,
da blir der liv i de skumrende huler.

Frem ifra væggene mørke og fugtige
kommer der aander saa lette og duftige

De mørkets dæmoner med daarende latter,
der danser de lydløst de mørke gestalter.

Oppe paa skildvagt gaar skildvagten kigende,
da ser han nogen som nærmer sig snigende.

”Bare saavidt jeg dig gjenkjende kunde
hvorskal du hen i sligt veir og slig kulde?”

”Jeg skal paa høiden. Mon veien jeg finder?”

”Gaa du blot trappen.”⁶ Han gaar og forsvinder.
Grues dog for det, thi standser han tøvende,
da høres hvisken saa mild og bedøvende.
”Tøv ikke yngling din tanke vi kjender

Side 61

Vær ikke ræd os, vi er dine venner”.

Gjør kun din gerning den er ikke skrækkende
men paa de andre den virke vil gjekkende.

Lad verden mig dømmen den naar mig dog ikke.”
Næste dag fandt man hans lig i en strikke.

Forfattet af August Bru af 1te brigades underofficiærs skole Fredrikshald. Irgens var
en af mine klassekammerater paa skolen. O. A. Rud

En natstemning.

Til N.N. som var kjæresten til Johannes Hansen Skjellerudsvens alias Blomskjold.

I den tause nats time naar jeg staar paa post
naar jeg plages overmaade af den bitre frost
da gaar tanken ned til byen standser ved du hvor,
ved et hjørne ned paa torvet der hvori Nora Nilsen bor
Nora bor! Nora bor!
Ved et hjørne ned paa torvet der hvor Nora Nilsen bor
Forfattet af August Bru

Et skæmtedigt.

Side 62

Ho sætte sig oppaa ein skjigar og skeit
aa tørka sei i ræva mæ vanten

Forfattet af A.B. Tilegnet Johannes Blomskjold

Tolv tal visen.

En vise vil vi sjunge om nogle skriftens tal
og det med mund og tunge som i nu høre skal
dens kraft oh indhold, hvad den har inde at bære
og gaar fra et til tolv.

En gud alting regjerer
En tro et saligt haab
En frelser Jesum kjære
En himmel med behag

---

⁶ Trappen til Stortaarnet paa fæstningen.

Anm. Den vakreste jinta je veit ho e no hos komandanten.

Anm. Komandant paa Fredrikstens fæstning: Oberst Broch

En sol oplyser verden
En sidste dommedag

2 menesker gud gjorde
2 lovens tavler gav
2 testament i orden
2 lys paa himlen klar
2 navne Jesum Krist
2 naturer udi Kristo
2 veie er forvist

Side 63

3 Engle udi Sodoma
3 Artikler i troen er
3 Personer i guddommen
3 Patriarker kjær
3 Vise af østerland
3 Kvinder ud til graven
3 Mand i ovnen brand

4 Er der evangelister
4 Slags sædejord
4 er aarsens tider
4 Profeter stor
4 Vinde(?) om aaret er
4 Ellementer
4 Store monarker

5 Ere Mosebøger
5 Sind Menesket har
5 Kristi vunder var
5 brød fem tusen mand
5 Jomfruer de kloge
5 Daarlige paa stand

6 Stenkar udi Kana
6 Arbeidsdage du har
6 Dage de sanked Manna

Side 64

6 Timer mørket var
6 Alen Goliat stærk
6 Dage Gud han skabte
6 Gjærnings store værk

7 Ord mon Jesus tale
7 Bønner i Fadervor
7 Dage i ugen alle

7 Verdens under stor
7 Fulde aks oprandt
7 Aar og templet bygges
7 Ny bast Samson bandt

8 Sjæle Gud frelste
I Noahs ark paa vand
8 Saligheder viste
Kristus, vor frelsermand
for os stor smertte bar
8 Dage af alder,
der han omskaaren var

9 Slæt Jesus mod stor møde,
raabte høit saa jammerlig
9 Slæt Jesus ogsaa døde
Aanden opgav ynkelig
9 Ting priser Syrach
9 hundred aar Adam levde

9 spedalske uden tak

10 Plager Gud udsendte
over Pharaos med skjel
10 spedalske bleve rensed
udaf guds søn Kristus selv
og straks helbredet gjort
10 Jomfruer og omtales
10 er de Guds bud-ord

11 I urtegaarden
forlode deres frelsere
11 og ved bordet sade
For dem Jesus lod sig se
efter han opstanden var
11 Bestandig blive
og om Kristo vidne bar

12 Var de smaa profeter
12 Israels slægter var
12 Var Kristi apostler
12 Maaneder i hvert aar
12 Aar Kristus lærte dem
12 Ere dagens timer
12 Porte for Jerusalem

Side 65

Vi vil nu kun hermed ende

Side 66

vor reise med disse tal.
Gud os sin naade sende,
naar vi bortvandre skal
og give os himmerrig,
at vi hannem love og prise
altid og evindelig.

Irgens.

Nedtegnet efter originalen

Søndag og søndagsfred alt er saa stille
Dagens solstraaler har ophørt at spille.

Taae og halvmørke Fredriksten skjuler,
Nu blir der liv i de skumrende huler.

Frem ifra væggene mørke og luftige
kommer der aander saa lette og duftige

Foran en stenrøs ophobet som alter
spøger de lydløst de mørke gestalter

Længere nede gaar skildvagten kigende
da ser han noget som nærmer sig snigende

Pyt! det er en, som han kjender tilfulde

”Hvor skal du hen i slig sne og slig kulde?”

”Jeg vil paa høiden; mon veien jeg finder?”

”Gaa du blot trappen.” Han gaar og forsvinder.

Vi vil dig vel følge. Se! opover trappen
gaar han. Hans høire er skjult under kappen.

Blikket er skulende, gangen er listende.
Noget han tænker paa, noget saa fristende.

Grues dog for det; thi standser han tøvende,
Da høres hvisken saa mild og bedøvende.

”Tøv ikke yngling; din tanke vi kjender,
vær ikke ræd os; vi er dine venner”.

Gulblekt dit aasyn fortæller om brøde.

Side 67

mennesket straffer dog ikke de døde

Gjør kun din gerning den er ikke skrækkende
men paa de andre den virke vil gjekkende.
I den er ende for jordlivets jammer.
Kom blege menneske ind i vort kammer

Hvisk ikke mer jeg kommer jeg kommer

Side 68

Siden kan verden faa være min dommer

Ja! lad verden mig dømme den naar mig dog ikke.”
Næste dag fandt man hans lig i en strikke.

Notiser over en del løsøregjenstande i Galterudsveen.

1 Gl.stort bord af tykke furuplanker, umalet og med simpel korsstet.

1 Liden korn eller melbøje, paaskaaret A L D 1809.

1 Dragkiste, underdelen af et skattol, hvortil hr Andresen har gjort overdelen.

Disse 3. ting købte jeg paa auktionen i Tamburstuen efter mor. De var af de ting som far og mor fik i vederlag for begravelsen efter føderaadsfolkene der, Lars Olsen født Roterud og hustru Marit. Det knytter sig mange minder til disse ting og derfor købte jeg dem og dette nedtegner jeg for at min efterfølger Nils, naar jeg ikke er mer skal kunne vide om disse gjenstande.

1 Vinrødt malet fint sned[k]ret skattol med 3 dører i øverste etage, 4 skuffer i nederste med meget gode laas, og et 8 dages stueuhr

Side 69

med oval kasse. Talskiven er opmalet siden og med andet udstyr oprindelig Alseth Birid.

Disse 2 gjenstande er af Nils Pedersen Galterudsveen købt paa auktion paa Baardseng efter Halvor Olsen, død i Gjølriengen.

1 Noget mindre skattol købt i Lillehammer paa "Hamara" opmed brænderigaden efter en kobberslager Lundgren, Peter.

1 Stueuhr 8 dages

1 3die skatol samensat af en dragkiste som jeg købte efter Kristian Mortensen paa Tortop Sætherhagen og som jeg omgjorde og pyntede op. Til overdel paa dette bruges et gl antikt hængeskab med 3 udvendige døre og mange skuffer efter Helene Galterudsven.

1 Komode gulbrun med 3 skuffer efter Helene Galterudsven. Gode gamle laas.

1 do med rødbrun maling 4 skuffer m. beslag. Købt Lillehammer efter gjørtler Nilsen kr. 17

1 do birketræs maling 4 skuffer

1 Liden pedestal. Købt auktion efter Stang, Lillehammer

1 Stort kjøkenskab. Auktion Thorsven kr. 7

1 simpelt snedkret gl hængeskab efter Ole Evensen Tollofsrud. Paamalet som en furu paa hver dør, skal være efter Bent Olsen Tølløfsrud. Skabet har en lang skuffe, herunder et lønrum.

1 Liden gryde med lange stetter. Det var baanmadgryta efter Ole Evensen Tølløfsrud som han havde faaet som faddergave efter Bent Olsen.

1 Mindre hængeskab, hvis dør er en nedslagslem,

Side 70

denne dør er rosemalet og skabet er ubetydeligt men meget gamelt. Kjøbt paa auktion efter snedker Kristian Svendsrud paa Hage.

1 Meget stor jernbeslaaet Klædeskiste, sort, brugt af mig til opbevaring af korn, men det er ikke heldigt for kornets fugtigheds skyld. Kjøbt paa auktion(!) tilhørende en vigtigpølse Johannes Blessum paa Sæther. Pris 2 kroner.

1 Rosemalet gl klædeskiste. Kjøbt i Nymoens Ulveneng.

1 do do Galterudsven. Laasen er sund.

Ovalt bord Galterudsven. Ankikt[!]. Kombination af bord og stol. Under stolsædet en skuffe. I Roterud midtre hos Gudbrand Samuelsen skal være magen til dette. Hos ham findes ogsaa et træfad saa stort at det har været nedsaltet en kalveskrot i det, siges der. Det skal være dreiet i det gamle kværnhus som stod ved Adskjellerudsagen i gamle dage.

1 Rosemalt træbolle ("gran"). Faaet som minde efter Ole Pedersen Sætherbakken. Det var da kun optexlet. Malet af Arne Bergehaugen 1923.

1 Oval etageovn har jeg faaet af Gundersen.

1 Stor cylinderovn kjøbt af Gundersen for kr 15.-.

1 Stærk gl spile kjøbt paa Smè kr.10

1 Mugge blank som guld hvorpaa ridder med sin prinsesse efter Ole S. Roterudsven.

1 ditto litt mindre. Auktion Røislien. Same mønster

Side 71

2 Blanke mindre mugger. Pøsemugger fra den tid der serveredes pøns paa Listad-salen. Kjøbt auktion Hosmestad gaard.

1 Liden flødemugge af rosemalet glas efter do.

1 meget gl skrin meg[!] udskjæring paa laaget var brugt som kakukiste paa Sætherhaagaaa i kelderen

1 Slagklokke uden kasse kjøbt Auktion Erik Kulsven

~~1 Karm~~ Gyngestol omgjort fra en kvinnesadel faaet af Josefine Sæbbø Lilleh. Efter E. Olsen Berg kjøbm. Oprindeligt fra Slette i Kvam.(Kvam er aneks til nordre Fron). Monogram A. T. D. 1815

1 Lænestol kurvfletting paa 3 hjul. Efter Ole Jakobsen.

2 stykker af et himmelbrev fundet bag en kommode paa gamlestuen og de burde indsættes i glas og ramme og opbevares for eftertiden. Et helt eksemplar skal være i Rustaden og det er i glas og ramme.

Side 72

Reisen til Stokholm.

Ei kvinne heite Malene. Gift med Petter boede i Gjørlihagen husvær til Gjølrien.

Deres børn var:

1. Peder gift med Marie
2. Marthe Slaatten og
3. Johanne gift med Ole Mourud Husmand til Gjølrien.

No 2. Marthe Slaatten gift med Ole Simensen Holtlihaugen. Denne Ole Simensen gift med Berthe havde husværet holtlihaugen, havde en bror som hed Hans. Gift med Pauline var fra Øier. Videre en bror som hed Børe m. fl.

No 2 Marthe og Ole Slaatten havde 2 børn Simen Olsen og Petter Olsen. Simen er bruker af Slaatten nu og Petter brændte sig tildøde i bryggepanden i Lilleh. bryggeri.

Denne Marthe Slaatten og Ole Slaatten boede isammen med Simen og Berthe Oles forældre i førstningen. det var som rimeligt trangt om husrom og trangt om et og andet. Ialfald syntes vel svigerdatteren Marthe at hun var til overs. Paa dette tyder ogsaa nogle rester af en sang hun digtede og sang om senere. Nok er det hun sagde at svigerforeldrene var leie mod hende

Side 73

og derfor besluttede hun at reise fra hjemmet. Jeg har ikke hørt noget om at hun sagde noget ondt om sin mand.

Hun tog da med sig sin yngste søn Petter og drog fra hjemmet, medtagende til niste en tul med nogle lefser og et stykke flesk. Indpakningen var et tørklæde. Hun vilde rise til kongen i Stokholm. Denne lille gutten fulgte da med. Hun leide ham og fra Slaatten drog de sydoover Aasmarkveien.

Hvorledes veien gik og de steder de drog igjennem har min meddeler ikke kunnet sige noget om, som rimeligt var for det havde nu hellerikke Marte nogen forstand paa. Msrte kunde rimeligvis læse men skrive kunde hun antagelig ikke. Gutten var ogsaa under den skolepligtige alder ca 5 a 6 aar og han fulgte da med. de overnattede og om oplevelser underveis siger hun ikke stort om, men hun tog sig fram og lagde hun til: "Folk var snille mod dem.

Kom hun frem til det kongelige slot i Stokholm? Traf hun kongen og hvad vilde hun der? Ja hun kom frem til slottet og saa vagterne som var fine og havdede børser paa akselen. Hun fortalte til dem hun fik snakke med hvor hun skulde hen og naar hun traf kongen

Side 74

vilde hun bede om at faa penger saa at hun kunde reise til Amerika, og hun var tænkt paa at reise med det samme.

Kommen til slotsgaarden traf hun en hofdame til hvem hun aabenbarede sit ærende. Denne fine dame tog op sin pengepung fremtog en halvdaler i sølv og gav hende og bad hende at pakke sig hjem igjen derifra sjukkelig fort. De vendte da om og for hjeover igjen, og da de kom hjem havde de brugt 13 uger paa denne reise frem og tilbage. Og, sier meddeleren, de saa ikke verre ud da de kom hjem end da de reiste, de havde nok faaet et og andet klædesplag og penger og mad af folk og Marte var nok ikke fordringsfuld for baade silkestrømper og laksko var for hende ukjendte ting, men hun saameget pent sagde hun fine hus og fine folk.

Efter sin tilbagekomst var hun hjemme i Slaatten hos sin mand og sine børn. Hun var til dels borte paa arbeide, og naar hun sat ved bagstefjælen i et støros og bagede fladbrød kunde hun synge paa en sang som var om denne reise til Stokholm. Marte var noget stille af sig ikke støiende men et trufast og ordentligt arbeidsmenneske og hun har

Side 75

faaet den atest, at hun var snil. Jeg husker hende godt. Nu er hendes livsgjerning endt for mange aar siden og hun er ogsaa af dem som er glemt i den store malstrøm men jeg har intiresse af at fremstille denne episode i hendes liv uden at ville krænke privatlivets fred. Derfor bør dette ikke ofentlig- gjøres i præsens.

Her er nogle rester af sangen som Marte digtede om si færd. Jeg strævede med at faa tak i disse rester. Der var kun et meneske som vidste om det. Hun havde hørt sangen som smaajente.

1.V. Jeg maa min faders fodspor træde
den vei er tung at vandre paa

men jeg har været fornøielig med
at faa hvile i min faders grav.

2.V. De graver op en grav i jorden
til mig, og ønsker mig langt fra sig
men ret som de graver
falder de selv deri.

3die V. Adjø og farvel da mit barn saa kjær,
Gud ved om paa jorden vi ses mer her.

Side 76

Ertsgaardsfrua eller fru Breunic.

En kvinde, der kunde mer end sit fadervor var fruen til en ritmester Breunic (alm. kaldet Rækmester Brønrik). Hun boede ialfald paa denne tid det her tales om paa gaarden Ertsgaard. Deraf det almene navn "Ertsgaardsfruga". Der sagdes at hun vidste raad specielt husker jeg for den slags sygdommer som benævnes den engelske syge og lignende. Der var nok mange som søgte raad hos hende og deriblandt var ogsaa mine forældre. Mor fortalte mig at medens jeg var liden, havde kanske begyndt at gaa, troede de at jeg havde den engelske syge. "Jeg stræta med nakken og stirred bagover" sagde de. Andet om sygdommen hørte jeg ikke; men de skjønnte det var noget iveien som ikke var rigtigt. Og far gik da til Ertsgaardsfruga og fik raad. Han fik med sig en pose af tøi og i den var der noget. Hvad der var i posen derom tier historien.

Endvidere skulde hun tage kvistknupper af hængebjørk og sovidt jeg husker, skulde disse bruges i badevand til mig. "Hvor fandt far sligt hængeris?" Jo i Sorgendals-dalen. Han havde sit saadant naar han laa ved Sorgendals-kværnhusene og mol. Denne pose skulde hænges i en snor om min hals, og den skulde blive borte af sig selv, og naar den blev borte skulde man ikke lete efter den; for det var ikke bra. Det var rimeligt at curen virkede

Side 77

ialfald har jeg ikke hørt mer derom.

Om maaling for morsot.

Under min opvækst led jeg ofte af surhed i maven blev bleg og havde uorden i fordøjelsen ondt i ledene, og ledene rumme, daarlig madlyst. Man kaldte det for "morsot" og som kur herfor anvendtes "maaling for morsotta" af klagekoner og de brugte en uldtraad og maalte led for led, høiden og favnvidden. Ved at sammenligne disse to maal kunde da bestemmes hvormange uger vedkommende havde haft morsotta nemlig saamange uger som tommer paa forskjellen i høide og armvidde. Noget middel mod sygdommen kan jeg ikke huske at de opgav. Men folk troede at de ved denne maaling med traaden pjaavede* de saa at sygdommen skulde uddrives. Sygdommen som ogsaa kaldes blegsot antager jeg kom af underernæring eller urigtig samensat ernæring eller bedærvet næring. Dersom man gik længe med denne sygdom kom gulsot og svindsot og døden. Blant dem som jeg søgte og fik maalet mig hos som smaagut under opvæksten var føderaadskone i Svendsrud søndre Anne gift med Jens Svendsrud.

Side 78

Ligesaa Berit Slaatten gift med Kristen Slaatten Husmand til midtre Langseth med husvær oppe ved Natrustylen omtrent. Jeg ved ikke hvem som var bedst af dem men kanske de var

lige gode. Det var forresten ikke saa langt imellem til dem som kunde maale, signe og mane i den tid.

Elverums-Anne.

Var en maale og signekone med større virksomhed. Denne var vel kommen fra Elverum men boede omkring 70 a 80 aarene i et hus paa Buesbakken efter gamlegaden. Denne gade var den eneste farbare vei nordover Faaberg førend Storgaden blev anlagt. Jeg fik ogsaa maalet mig for morsot engang hos Hanne. Hvordan behandlingen var husker jeg ikke, men jeg blev vel bra igjen.

Jeg husker jeg engang sad i Tølløfsrud og var skomager, kom Olea Svarverstuen v. Svendsrud søndre ifølge med sin søn Martinus Olsen. De skulde da ned til byen til Elverums-Anne for gutten havde gulsot. Jeg var ude og snakkede med dem. Gutten var gul i øinene og det smittede gult paa hans undertøi og han var saa medtaget at han var ikke rar til at gaa heller. Nok er det at gutten blev bra igjen efter han havde været hos Anne, og han søgte ingen annen raad.

Side 79

En anden mane og signekone og maaler, var

Katkjersti

der boede i en plads under Traaseth noksaa høit oppe i lien, hvor hun boede med sin datter. Her skal berettes en sandferdig historie om hendes dygtighed til at curere for gulsot. Det var en som arbeidede paa Jørstadmoen paa militærdepotet om hausten. Han blev lei av maden og blev gul i øinene og det gule smittede over paa klæderne, rigtig elendig. Den faste afføring var uden galdefarve, fordi galden tog en anden udvei gjennom hudafsondringen og i uringangen. Han blev givet det raad at gaa til Katkjersti og tog med sig ½ flaske brændevin. Hun var den gang en gamelagtig kvinde med mørke øine. Han opbar sit ærende og hun spurgte da om han troede at hun kunde curere ham. Jeg leverede hende denne ½ fl. og hun maalte med en uldtraad og hvad hun videre gjorde husker jeg ikke. Hun trakterede Kaffe og vedkommende gik tilbake til voldbakken. Men hvor stor var ikke forundringen og glæden for morgenen efter opdagedes at sygdommen havde vendt sig og at galden gik den veien den skulde. Angjældende som var undertegnede vil saaledes komme til at staa i taknemligheds gjæld til Kjerst.

O. A. Ruud

Side 80

En anden sandfærdig fortælling om Katkjersti.

Meddeler Josefine Sæbbø. (v. Ingeborg Olestad).

I 1860-61 aarene boede her paa Lillehammer en fru Fagerholt, som havde en søster, hendes yngste, som ogsaa var gift og bosat i Kristiania. Hun havde faaet sit 3die barn, en pige, som ved fødselen var frisk og kjæk intil hun var 3 uger gammel. Da hændte det noget forunderligt. En dag, barnet laa i sin vugge, og moderen var i et andet værelse fik moderen pludselig høre en rar, dump lyd, og barnet graat. Hun skulde da se til hvad det var, og fandt da sit barn liggende paa gulvet ved siden af sin vugge. Det var da aldeles forvandlet. Det blev lodden i ansigtet. Hendes føder var lange flade og rare. Hendes fingre spriked til alle kanter og hun graat bestandig.

Det blev forsøgt med alle læger som den gang fandtes; men ingen kunde hjelpe den lille. Saaledes kom hun da hidop til sin tante paa Lillehammer, og det blev sendt bud efter en signekone som man kaldte Katkjersti. Hun boede etsteds i Faaberg. Barnet opholdt sig her i 3

maaneder og blev behandlet efter Kjerstis ordrer, som var meget strenge. De maatte strengt overholdes. Det skulde saaledes ikke gaaes i dørene efter en bestemt klokkeslet om aftenen

Side 81

i det hus, hvor barnet opholdt sig. Det fortælles ogsaa, at i helbredstiden, spiste barnet ualmindelig meget, og det sagdes derfor at barnet ikke spiste sin mad alene; men havde flere usynlige spisekammerater som spiste af hendes mad. Men da hun blev frisk igjen, nøiet hun sig med en kavring om morgenen.

Barnet blev aldeles helt frisk og kjæk og pen at se paa som et andet barn.

Anhæng: Meddeleren bemærker om Katkjersti, at hun var meget benyttet, og at nogen havde spurgt om hun ikke vilde lære sin datter sine kunster; men hun svarte, at hun vilde ikke nogen saa vondt.

Et sagn om Sogneprest R. Lyng.

Engang presten Lyng skulde kjøre hjem til Prestegaarden med sin frue, fortaltes det, at da han kom opover til Brunlaug standset præsten op midt i veien. Fruen som stundet hjem til sine smaa bad sin mand om at kjøre paa, men han sa bare at nu maatte de standse fordi det var nogen som holdt et maaltid paa veien. Fruen kunde naturligvis intet se da det intet var at se; men presten lod hende se. Og hun saa. Det blev saaledes sagt at de underjordiske havde dækket sit bord der. Det gik for sig paa den maade at hun skottede mellem hestens hoved og hovedmæle. Presten og fruene blev staaende og se paa til de var færdige med sit maaltid.

[Her slutter innholdsliste]

Slægtsforandringer, havebrug, driftsmaader, veiforekomster til brugene, samfærdselsveie samt en del personalhistorie af local art, som jeg erindrer eller har hørt meddelt, forsaavist angaar Øverbygdens og søndre Aals skolekredse.

Paabegynt Oktober 1926 i mit 67 Aar.

O. A. Rud

Skjellerudsven søndre.

Før 2 selvstændige brug. I senere tid samlet til en gaard. Kristen kjøbte den 2den del af brugeren Kristian gift med Jehanna som var en Østerdalsjente. Disse flyttede til Arnestad i Mesnalien, hvor deres datter Ingebaar var gift. De havde en datter til som hed Kristianna, som reiste til U.S.A. Kristen og konen Karinne havde flere børn. Der er samme slægt paa gaarden. Der findes nok ingen inhegnet have. Adkomst til Lillehammer var Langsethgutua opover til Svendsrud, Holtlien og engen sydover. Nu gjennemskjæres eiendommen af rodelagt vei til Mesna-lien. Paa gaarden var i 70-80 aarene indstalleret mange sindsyge fra amtet, til dels i en særskildt dertil indrettet bygning. Denne bygning solgtes, og blev til Fredly. Kristen var skytter og elgjæger.-

Skjellerudsven nordre

har haft flere brugere i min levetid. Fremmed slægt. Nuværende bruger har betydelig forbedret husene og opdyrket jorden. Begge disse brug har rimeligvis engang tilhørt Skjellerud gaard. Deraf navnet. Gammel bebyggelse.

Mæhlumseng

er den ene halvdel og Røislistueeng. Samme slægt. Karene der udmærkede sig i min ungdom som skyttere og fangstmænd. Det var Kristian gift med Marhe som samen med sine sønner

for med dette. Fugl og hare havde de nu støt og ret som det var saaes de med en bundt vildt paa veien til Lillehammer. De kjendte saa vel alle legepladser til skogsfugl og vidste saa vel hvor flokken eller enkelte fugl var at finde og den ene var hund og den annen skytter, men ogsaa hunden havde børse, og den tid var det ikke saa fatigt paa vildt, skogsfuglen kunde være i flokke og hare var der allesteder. Især var de store engene i Øverbygden gunstig for vildtet, for de var saa skogbevoksede. Og hele baglitrækningen for de med snarefangst og skytteri. Det var i de tider skudt elg paa ulovlig tid indenfor Vaarsæteren. Man fandt spor og mærker derefter. Men noget elgekjød fandtes ikke. Imidlertid faldt det sig saa at Kristen Adskjellerud nordre som var en søn i Mæhlumsengen, kjørte kværnlas fra Grøtaashaugen. (d e et las inddpakket i sække) Og da dette kom lensmanden for øre, skulde han undersøge historien, og kom ogsaa til Mæhlumseng, men fandt ikke spor af elgekjødt. Til pladsen var adkomstgang over andres enger, og kreaturene som beitede i Baglien om sommeren maatte om natten overnatte i sommerfjøs oppe paa baglihøgden. Nogen frugthave er nok ikke at snakke om dersteds. Gamelstuen er borte og Bebygelsen er vist bra.

Holtlien søndre

er en af de eldste i Øverbygden. Gamle folk nævntegjerne som de første som bosatte sig der: (Holt Holtlien, Lest Adskjellerud og Krogh Slaatten.) Fremede slægter. Flere eiere. Adkomst var fra Gutua v. Svendsrud opover jordet. Fra gaarden er frasolgt en gjild slaateng søndenfor gaarden til Even Homb Suttestad. Den gamle slægt paa gaarden reiste til U.S.A. Da jeg var liden husker jeg at beboelseshuset paa gaarden nedbrændte. Jeg og far var oppe i myren (Svendsrudmyren) og mor kom springende hjemmefra med en haandsprøite. Det var en 2 etages stuebygning som brændte og det fortaltes at konen Kristine født Skjellerud kastede en 5 dalerseddell ud af vinduet for at redde den. Den fandtes ikke igjen og Ole Simensen Slaatten blev endog beskyldt for at have bemægtiget sig den. Men vistnok uden grund for Ole var nok ikke sliig. Angaaende sagnet om skatten som var nedgravet der henvises til side 30. Gaarden er til dels tungvindt med brat ager ovenfor gaarden men noksaa store vidder og meget dyrkningsmark. Arne Holtlien, den sidste husfar af den gamle slægt skulde i sin ungdom have været en pen dreng med brune øine. I sin alderdom var han sygelig. Laa gjerne til sengs 3 dage og var oppe de andre 3. Han gikk da gjerne omkring iblandt sine naboer og var rigtig usselt klædt. Konen var vel heller ikke saa god at omgaaes og var meget tyk og ubekvem. Arne blev nok hundset af sine, og det var kanske ikke saa rart med udkommet heller. Men drikkfædig var han aldeles ikke. Sagen var vel, at da han blev for gammel blev nok den ordentlige driftsledelsen borte og alle i huset vilde have commandoen. Konen var nu gjild til at bruge cafe og røge tobak. Arne døde ude paa sin eiendom. Da man fandt ham igjen, sagde hans søn Kristian: "Nei! æ hann dau naa, aa je som rista ti honom ista" Nu vil jeg sige Fred over hans minde.

O. A. Ruud

Gaarden blev solgt til Ole Pikhoug fra Valers. Senere til Ole Haave og den sidste som kjøbte den var: Johannes Stalsbergsven fra Øier som blev gift med Pauline Mathiassen Roterud midtre, øvre.

Holtlien øvre (Nordre)

ligger ifølge profesor Helland 560 meter over havet. Paa gaarden er ny slægt. Gaarden har i min levetid haft flere eiere. Den sidste af den gamle slægt var Erlend Jonsen. Hans hustru hed Marthe og var kommen fra Alfsberg eller Gruen i Faaberg. de havde ingen børn, og dette var aarsagen til megen kummer. Da de blev noget tilaars tog de til sig en gut af slægten: Ole Alvsberg og ligesaa dennes søster, men valget var ikke heldigt. De var ikke efter Erlends sind

paapasselige ordentlige, men var uagtsomme med det de stilledes med, og naar han talte til dem om dette, lo de ad ham. Verst blev det da Ole fik et godt øie til datteren i nedre Holtlien, som han vistnok senere blev gift med. Ole Pikhoug og hans sønner var drikfældige og det ligte manden i nordre ikke, desuden en ranglefant og trættekjær. Han vilde nægte nordre Holtlien at reise over sine jorder, naar de skulde til sine eiendomme søndenfor gaarden. paa sine gamle dage ærgrede nok Erlend sig over disse forhold saaledes at han blev svag i sindet. Han maatte sendes til Gaustad asyl, og var der en kort tid og da han kom hjem, druknede han sig i en liten brønd nordenfor gaarden.

Erlend Jonsen var en flink bruger og var i almindelig velstand. De avlede meget creature i Holtligaarden og storfæet beitede om sommeren i Baglien hvorhen de jagedes om morgenen og om aftenen maatte man se at faa dem tilbage. Kom de ikke af sig selv, maatte man se indover og lokke og leite. Saaledes var kustellet om sommeren lige fra Kjølbakken, Tølløfsrudstuen, Tamburstuen, begge Svendsrudgaardene saaat naar de samledes alle blev det en hel bølging. Begge Holtligaardene er noget tungvindte og ageren brat op til lien. I Holtlien øvre har været indhegnet en have, hvori en del grønsager. Nuværende bruger Eddvard og Sina Hansdatter m. fl. børn. O. A. Ruud

Kalmyren

er et brug af nyere dato, same slægt. Forrige bruger Lars og hustru Gunhild byggede og ryddede her og fik kjøbt pladsen af nordre Langseth. Lars fik Kongens fortjenestmedalje i sølv som en udmærkelse for arbeidet paa pladsen. Adkomsten til pladsen er Svendsrudgutua opover til Holtlien og en gutu som gaar til Breiseth-eng. Ogsaa denne gutua er nu gjort farbar med hjulredskab. af Lars Holmgren

Sollien

ligger paa høidekammen som gaar indover mod Baglien. Der er nu fremed slægt. Den sidste af den gamle slægt var Johannes Eriksen, der var gift med men børnløs. Han havde en broder som hed Petter, der reiste til U.S.A. i min barndomstid. Han havde ogsaa en søster som hed Karen som døde som ugift i Slaatten, hvor hun var indflyttet. Johannes og Karen var ikke forligte. De var omtrent som hund og kat. De taalte ikke at se hinanden. Aarsagen hertil kjender jeg ikke; men sagen var at ingen af parterne havde været udenfor sin stuedør og faaet andre indtryk paa hjernen end hvad hjemmet bød. Det vil sige, de havde ikke lært at agte sig selv. –

Johannes far hed Erik. Hans hustru hed...

Man har fortalt at langt atende har der paa gaarden været navnet Jo (eller Joe) og sønnen skulde da hede Erik eller Johannes (Anm: Jeg husker ikke sønnernes navn). Jeg husker som smaagut Erik der han sad ved peisen i stuen. Han var da gl. og meget rød i [afslutning mangler] Efter sagnet. O. A. Ruud

Der havde før været en som hed Kristen som var bruger i Sollien. Det fortælles at engang skulde Christen Roterud nordre skrevet noget for ham, for han brugtes altid til saadant, da han var flink til at skrive og i den tid var det mange som ikke kunde skrive. Da han havde skrevet, læste han op for K. S. hvad det var; Men det var nok noget ved det som han ikke ligte for han udbrød at det var noget tul han havde skrevet. Kristen Roterud sagde da Kanske han er en tul den som skrev det ogsaa? ”Ja sagde Kristen Sollien. Men herpaa tog K.R. vidner og Kristen Sollien maatte ud med en tønne korn til Kristen Roterud i forligelse.

Nu er ny stuebygning paa gaarden. Den forige var nok saa gl. Det var i min barndom et kjøken mod nord, mod søndre side var et kammer som beboedes af den omskrevne Kari Sollien. Dette kammer vendte mod solen og var lyst og rent; men saa var det saameget mørkere i peisstuen med faa, smaa vinduer og af grønt glas. Ja jeg syntes det var mørkt og utriveligt i det rum. Men her har kanske baade en og to generationer boet og børnene liget. Her har mange af husets gjøremaal foregaaet uden nogen af den nyere tids bekvemmeligheder og luksus. Endnu et har jeg at bemærke ved denne stue. I væggen mellem kjøken og stuen var et lidet skab med en paneldør. Dette var aaleningen efter klæber-ovnen som før havde staaet der og som havde gjort sin tjeneste for begge rum. Ved at tænke mig om har jeg senere fundet mærker efter slike skab paa mange steder, som tause vidnespyrd fra den tid, da folk var mer nøisomme end nu. Stuen var naturligvis med aasrøste og bordtag og himlingen var i stuerne ikke slaaet opundeer tagbjelkerne, men brugt som stub, saa at undersiden og en del af de lodrette sider viste sig. Paa den øvre side af denne stue med ca en gadebredde imellem stod en mindre stue som rimeligvis var ældre end den sidst omtalte. Det bestod af et rum med en peis i og en liden mørk kaavaa paa oversiden hvor den gang opbevaredes en del butter og deslige trækop, i peisestuen var kun et eneste lille vindu mod middagssolen. Hvorledes dette vindu saa ud eller det indvendige af rummet saa ud, lagde jeg ikke mærke til – for den gang havde jeg ingen interesse af noget historisk, jeg husker kun at tak og vægge var aldeles sorte som en peispibe indvendig. Ingangsdøren var mod nord. Der var som en "Skuf", for paa nordsiden var vedskaalen. Grundsviller og tagsviller rak baade til stuen og skaalen, ligesom røstet var ens over begge saa det dannede et helt hus, som brug var paa mange steder med noget gl. bygningsmaade, saa som der i min barndom var bygt – f. eks. i Gjølrien og i Røslie. Denne lille stue kunde gjerne staaet der og været om. Den før nævnte Kari Sollien havde nok været kone paa gaarden; men jeg har ikke mindste ide om hendes slægtregister. Jeg har hørt at hendes mand skulde hede Kristen. Rimeligvis den samme som bødte en tønne korn til gamle Kristen Roterud nordre. Hun havde noget føderaad af Gaarden og endog noget brugendes føderaad. Denne Kari Sollien var i min barndom brugt som kokke i grænden og i Øverbygden, i bryllupper, begravelser og alle gilder hvor kokke behøvedes. Hun var af et muntert sind, og naar hun kom ind til en grande, blev det ligesom en lysere stemning. Særlig i festlige sammenkomster var hun muntrationsraad og fandt paa lege og moro for ungdommen. Det fortelles om hende, at hun engang som skik var kom til en grande med barselsgrød. Før hun traadte ind til konen hørte hun, at en anden kone var kommet ind med sit grautspand før og at hun jamrede sig over at grauten var slig. "Ja det var nu bare skammen". Da tren Kari ind og sagde "Je kjæm mæ ein graut je, aa de fel om ingenting". Kari havde nok opfostret en gut medens han var liden. Da Kari var bleven gammel, tog han hende til sig og skulde forsørge hende. Han var da bosat i vestre Fredrikstad og hed: Stuert Lars Larsen. Føderaadet som Johannes skulde svare Kari blev omgjort i penger. Denne Larsen var af disse som holdt vækkelsesmøder, og nogle slige møder holdtes her. Engang eller to i Sollien. Kari reiste da med til hans hjem. Jeg var nok den sidste af Faabergingerne som saa hende; for da jeg kom paa underoficiersskolen paa Fredrikshald kom jeg det første aar i departementet i Fredrikshald og jeg besøgte hende nogen gange medens jeg var der.

Værlaget i Sollien er haardt og naar det er træk i luften nede i bygden, saa flyger og driver det paa "Sollihøgda". Sneen driver sommesteds saa sneen bliver saa haard, at man kan kjøre over driften. Og mellem husene har jeg set sneskavler høie som hustagene. Jeg kjørte ofte den veien om Sollia fra Baglien baade ved og andet og der var ogsaa skogsveien for Svendsrud og Holtlien, naar de ikke kjørte om Vaarsætra og Adskjellerud.

Veiadkomsten til Sollien med hest og redskab om sommeren var slem; for der var ingen. I den senere tid er veien til Adskjellerud gaard anlagt og om der har Sollien arbeidet kjørvei opover til gaarden. Indenfor Sollien i Bagliens skog ligger en indhegning, som kaldes Solliringen. Det har været en lushatring som gaarden havde indgjærdet førend skogen blev udskiftet, og der har de skaaret lushatt og ophængt til tørning og saa bragt hjem til kreaturføde. Den tid var folk mer nøisomme. –

Ringen

Er en liten selveierplads nedenfor ovennævnte. Der er samme slægt som er brugere. Den ældste jeg husker var Christen Christensen Christeringen som han kaldte sig. Han hustru hed Berthe. De var sparsommelige folk som ogsaa havde penger udlaant mod bevis og aarlig rente. Til denne plads hørte den saakaldte Spiten som var en indgjerding i Afskaakaalimarken. Denne blev frasolgt til Svendsrud søndre af en senere bruger Sigvart, som var den første landpostmand i Øverbygden, der saadan stilling blev oprettet.

Ringsveen

To nye brugere i min tid. Ny slægt. En noget tungvindt gaard, brat og steinet. Før uveisomt men nu kjørvei om Adskjellerud. Der bruges meget Aaspelauv som kreaturfor. Det fortælles at før i tiden hed brugeren Ole Olsen den ældre og Ole Olsen den yngre naar de paa skattetinget blev opraaet af fauten.

Det var engang en nattevægter i Lillehammer som havde bemægtiget sig en økse tilhørende Ole Ringsveen, men Ole havde taget den igjen. Saa var Ole i Byen en kveld som vægteren var i gaden: "Hi vægter i hi! Klokken er slagen ti. Je to at øksa mi" stemte da Ole i; og da vart vægteren saa flau, at han gik fra strøget og op over "Hammara" og lagde sig paa brændevinskjelhusmuren og tog sig en lur.

O.R.

Adskjellerud

Forholdsvis ældre gaard. Ny slægt. Blev i min ungdom frasolgt det halve af Johannes Adskjellerud gift med til Kristian Spikerud gift med Helene. Senere blev den anden halvdel sogt til Kristen Mæhlumshagen gift med Johanne Asbjørnsdatter Høstmælingen nordre. Den søndre del er noget tør af beskaffenhed og grus findes vel der helt fra veien og op til husene. Den nordre del er ikke saa tør jordbund men baade stein og berg i. Ovenfor husene imod skogen stod et stort størøshus som jeg husker. Dette brændte og samtidig strøge med en eg som var hidført af Christen Roterud nordre og som var plantet i en indhegnet have paa søndre side af dette størøs. Den skulde være plantet paa samme tid som den egen udenfor stuen i Roterud nordre som endnu staar der. Brugeren før Johannes hed Einer (eller Einar) og hustru Ingebaar.

Husene ordnedes ved salget saa at søndre del fik hovedbygningen og føderaadsbygningen skulde tilfalde nordre del, naar den blev ledig. Imidlertid maatte nordre del opsætte et lidet hus. Senere solgte han den gl føderaadsstue til Lillehammer og bygde sig et nyt stort hus. Kværnhuset var fælles. Ang kværnhuset confr: side 71 1ste bog. Før Mesnaliveien var anlagt var veiadkomsten til gaarden ende opover fra sagen.

Tølløvrud

Ny slægt, som bruger. Adkomstveien gik lige ovenfor gaardens stue og sørover til Tølløvrudstuen v. sv. Angaaende bebyggelsen, beskrivelse af husene og haven m.v. se 1te bog side 28.

Tamburstuen

Mange brugere. Rigtig en prøveklud. Hver af disse har efter evne forringet gaardens værdi. Hugget ned hvert et træ som kunde bruges økse paa og forringet husene. Særlig udmærked sig heri Oto Ellingsrud og Albert Watningsven (Dahle). Den første af dem solgte Øiaamoteigen til handlende Elise Eriksen for kr 300. Den sidste solgte parsellen Svendsrud eng og 2 skogstykker i sætermarken men handelen gik ikke. En af de sidste brugere som havde vundet 25000 kr i lotteriet kostede nok paa husene en del men saa blev pungen tom. Om gaarden forøvrigt se 1te bog side 23.

Svendsrud nord

Mange brugere, mindre tørlændt plads. Her boede den sidste stodderkonge i Øverbygden. Min mor, født 1832 fortalte at man i skolen kaldte døtrene der for prinsesser.

Svendsrud søndre

Skal have haft samme matr. skyld som Tølløvrud. Fra gaarden er af Eieren Børe Holme, gift med Mathea fra Skjæggestad, solgt en bra slaateng som rak ned til Aarettaelven. Nye slægter som brugere. De ældste jeg husker paa gaarden var føderaadskone Anne med sin to døtre Agnethe og Berthe. Annes mand hed Jens.

Børe Holme som eiede det halve af søndre Holme nedover deriblandt Fagstadløkken solgte denne del og købte Svendsrud. Han havde rimeligvis mange penge, for der er et sprog efter ham at "Han havde saa mange penger, at han gjerne kunde bo paa et bjerg". Et andet udsagn er at han gjerne kunde sætte Svendsrud paa guldstolper. Børe var en munter godmodig pen mand med fin opførsel. Men det var rimeligt at de ikke kjendte til hvad pengene var værd førend det var for sent. Jeg husker ham, naar han kjørte til kirken i ulveskindspels og lange kjørestøvler. Der var paa gaarden 3 karer d e mannens bror: Christian og sønnen Arnt, men leiede fremmed arbejdshjælp til træskning og deslige. Her paa stedet har jeg gaaet i skolen hos Bernt Amundsen Ovren. Vi mødte op hver dag i 12 uger tror jeg og det var nok et daarligt skolelokale. Der stod en ovn som jeg husker saa godt, en firkantet kasse svær tyk, og som nok vog flere skipund. Paa siden var en runding med en kongekrone over og om denne runding var opstillet spyd og andre vaaben. Oven paa ovnen stod i røraabningen en runding af klæbersten, og ovenpaa der igjen en elipseformet trommel af jernblik, ovenpaa der igjen var ovnsrøret. Der var bestandig raa ved, og da kan en vide, at det var for det meste for kaldt. Men naar denne raa veden blev saa varm at den tog fyr, kunde det nok hænde at det nære ovnen blev for varmt ogsaa, saa at skulemesteren som for det meste sad med ryggen mod ovnen paa en stol bagoverlænnet og med fødderne oppaa pulten, maatte flytte sig undna. I vore fritider ved jeg at man maatte tage af sig skoene og riste med glødende kul indeni dem, eller i timerne trække op foden af skoen og bevæge dem. Det var vel ikke saa rar betaling for logi og kosthold til skulemesteren heller og det fulgte vel gjerne med en slendran og mindre agtpaagivenhed med dagens gjøremaal som ikke rigtig kunde forenes med gaardsbrugets fremme. Jorsmonnet er godt men jorden er meget steinfuld.

Roterud nordre

Samme slægt som bruger af gaarden. Den ældste jeg husker var gamle Kristen Roterud. Han havde nok været kar hos en embedsmand, en prest eller lensmand og var flink i skrivning og regning. Han brugtes i sin tid af mange i Øverbygden naar de skulde skrive noget vigtigt. Han

er det som har plantet den gamle eg udenfor stueglaset og rimeligvis er det han som har haft sands for havebrug og plantet æbletrær og en del popler i den indgjærdede have og paa tunet. Der var allerede i min barndom dyrket druerips, ellers var som oftest ribsens af en meget simpel art som var hentet fra Mesna-elven, hvor den vokser vild. Nu er ikke haven paaagtet. Popler, rogn og hæg voxer sig indpaa de der staaende epletrær saa det er synd paa dem. Omkring denne gamle eg har der været en "dauring" d e en ring som paa marken gik ud fra husets grundmur i en stor ring runt egen og gik igjen ind i muren igjen; men den flytter sig fra aar til aar. Denne ring lignet en vei uden grønt gras; men et andet aar har den flyttet sig og da voxer grønt gras hvor før var dødt. Det var Anne Roterud der som gammel laa til sengs i Ulveneng som fortalte mig om dette. Jeg trode, hun talte i vildelse; men saa bragte jeg sagen paa tale til Gudbrand Roterud, og han viste mig dette fænomen i 1924 eller der omkring. Der har nok været paapasselige folk før, mer end nu. Det fortælles at man paa gaarden før i tiden fangede trost og saltede den ned i kvarteller til vinterforsyning. Her paa gaarden havde skolen i Øverbygden sit lokale, i den stuen som vender mod Gutua eller veien, til eget skolehus blev bygget paa Roterud-kroken.

Roterud midtre nedre

Her er samme slægt, nuværende bruger Gudbrand Samuelsen gift med fra Langsven Brøttum er en driftig jordbruger. Ikke spor af have. Det er en letbrugt pen jordvei og et godt jordsmon med pen heldning. Den forrige bruger var Samuel Gudbrandsen Fluxrud som blev gift med Mathea Larsdatter sammesteds.

Roterud midtre øvre (nordre og søndre)

Husene paa denne gaard stod ovenfor Roterud nedre med kun en gaardsplads imellem. Dette hus var en etage med to skorstenspiber og et bagkammer tilbygget stuen paa den øvre side. Dette var tvebøndt. I den ene ende boede Lars og hustru Pauline og i den andre ende Peder med sin familie. Nu er disse barn udflyttede fra centrum og har opsat sine huse et stykke fra dette. Det var her at lynilden dræbte far og søn, nemlig Peder og Hans medens de holdt paa med gjerding. Nogen have findes vist ikke i nogen af delene.

Roterudsveen

Et lidet selvstændigt pent brug. Her er ingen ny slægt. Her findes ingen indgjærdet haveflæk. Her er megen jord som med fordel kunde dyrkes og sikkert har den nuværende bruger pyntet op engen og fjernet stein og kratskog. Til eiendommen hører en style paa toppen af høiden mod Baglien som til sammen med Røislistylen som er kjøbt udgjør mange, jeg tror 13 mæling med fin eng. Omtrænt fri for stein og her er ogsaa oppyntet alt krat. Heroppe er et fint sted for en turisthytte. Paa toppen ser man langt indover vidderne mod nord til nogen fjerne blaanende fjelde.

Det som mangler paa pladsen er at husene skulde være under dyrkning. Paul, den nuværende Bruger er en som har sands for det skjønne i naturen; det viser hans oprydning baade paa gaarden og paa stylen. Enkelte trær som har faaet lov at staa igjen er opkviktede med omhu og saa er sat igjen en del pene einerkjær og endog stein som ser pene ud. Størøshuset deroppe var forsynet med flere brisk eller sengesteder, roser og billeder på væggen, ovn med rør opgjennem taget i hvis ende endog en hætte af jernblik for at hindre væde at komme ned i røret. Slaatten paa disse styler er nok seig; for der findes for det meste fintot. Manden er ogsaa interesseret i geologi; Han viste mig stykker af kalktuf han havde fundet etsteds og gjemt ligesom han gjemte paa steiner som udmærkede sig samt

jordfundne kniver med messingskaft. Nede paa en stor steinrøis havde han henreist to steiner som for mig saa ud som lignende kværnsteinart, de var flade ca 3 a 4 tommer tykke afrundet i enderne og kanske 2 ½ alen lange. De skal have ligget omtrent oppe i dagen; men hvor de fandtes, fandt han ingen mærker som kunde oplyse om de har været brugt til heller for en gl. grav, eller lagt der af meneskehænder. Jeg maa her ikke glemme at tilføie at paa Roterud midtre nedes eiendom, som ligger jevnside Roterudsven, har været fundet en plads som man mente kunde være en grav fra gamle tider. Der var omtrent oppe i dagen en steinhelle som laa over graakvite steinkuler hvælvet. Men meddeleren siger at han ikke fandt noget andet tegn herpaa paa stedet. Den forrige bruger har var Simen. Han var snedker. Det er han som har snedkret vinduesfagene inde i kjøkenet. Det var 5 mark pr fag paa egen kost og jeg holdt matriale.

Udenfor eiendommen i udmarken ved veien som gaar indover moen findes mærker efter et jernblæster. Paa en liden heldning findes baade store og smaa rester af slag efter denne bedrift. Adjunkt Holme, Lillehammer, har besøgt stedet og beskrevet det og det er vist beskrevet i Amund Hellands bog, Kristians amt.

Roterud søndre

er den største af Roterudgaardene. Her er samme slægt paa gaarden. De ældste som jeg husker var Peder og hustru Synnøve født paa Blegen i Faaberg. Angaaende personalhistorie se 1te bog side 73. Her er indgjærdet have paa sydsiden af hovedbygningen, og i denne er forsøgt med mangeslags plantede busker og træer, ligesaa er plantet æbletræer; men disse ligesom de fremmedartede træer og buske vil ikke rigtig trives deroppe. Det er vel for oplændt. Men det er anerkjendelse værd at man undersøger om slige væxter kan vokse saa høit over havet. Paa en pen vold efter veien fra gaarden nordover er som en parkmæssig plantning og allé-træer anbragt. Paa gaarden har staaet smedje og trystu, tohus og kvernhus. Det sidste efter en bæk som rinder ned søndenfor husene. Peder & Synøves eneste søn Ole var det som sammen med min far kjøbte engen og kalløkken i Tølløfsrud til udhugst. Even Tølløvsrud har budt for skogen af dreier Larsen i Lillehmr. som havde kjøbt et skovstykke kaldet Veslesvea før; men saa lagde disse paa 20 daler i overbud og saa kom handelen istand. De havde hugstret til stort som smaat i 5 aar.

Ulveneng

ligger søndenfor Roterud. Eiendommen egner sig mindre til ager. Det er frostlændt. Samme slægt. Søndenfor denne plads findes muld eller myrjord som er rød omtrent som rødoker vi bruger til maling. Jeg tog engang med mig en bønne af dette stof og vi brugte deraf med linolie til maling af river og ljaar-ov.

Gjeitrud

Et langt stykke fra Roterud med skog paa alle sider ligger denne gaard med helding mod nord og mod vest mod sumpige myrer. Gaarden ligger udsat for nord og vestenvinde. Jordsmonnet er udmærket, mod nord jevn heldning med sort myrjord og lere under. God dyrkningsjord og lidet stein og i heldningen mod vest modnes nok kornet.

Den forrige bruger var Gudbrand, gift med Dorthea. Hun var fra Biri. Nu er gaarden delt mellem to brødre. Nogen frugthage findes ikke og om der er indhegnet kjøkenhage ved jeg ikke. Der er ingen kjøvei at tale om fra gaarden. Man kan vel til nød skrangle fram med kjærre om Roterudsven og Roterud men det er ikke greidt at være alene om veien saa lang strækning.

Ulveneng øvre

Der er samme slægt. Nuværende bruger Karl Simensen gift med Bergite Roterud nordre. Det er en meget god liden jordvei. Forrige bruger var Simen gjørtler, gift med Regine Adskjellerud. Det var en som tjente bra penger. Han var sadelmager og gjørtler; men kastede ofte bort det han tjente udi drik og svir. Ingen frugthave.

Slaatten

Et lidet tungvindt brug bestaaende af flere parseller brat og steinfuldt. Der fødes ikke hest. Koen som havner i Baglien om sommeren kan ikke komme tilgaards, men overnatte i fjøs oppe paa toppen af baglihøgda. Brugeren Simen gift med Sidsel er en af de gamle norske i arbeidsomhed og vindskibelighed. Hans fader var Ole Simensen som kjøbte denne oprindelige stue efter Anne Torgersen der var en enslig kvinde. Simen har nu en pen stuebygning og det er glædeligt at se, hvad man ved ved flid og ordentlighed kan udrette.

Skaalien

Flere nye brugere. De gamle brugere var Kristian gift med Agnethe. Han forbedrede ikke verken husene eller jorden. Den forrige bruger derimod havde arbeidet paa jorden og paa husene. Han hed Johannes. Det var han som dyrkede op en en myr i jordet som under den senere bruger blev saa forfalden med veiter og tilvoxet med krat at der fandtes multer paa den engang jeg var der en dag i slaataannen under Kristians sygdom og han var det som dyrkede op meget i Sorgendalsengen og i Holsengen. Jordsmonnet paa gaarden er meget godt; men der er ogsaa meget stenfuldt og kostbart at opdyrke. Da nuværende bruger kjøbte gaarden tog arvingene odelstaxt paa den men blev ikke fremmet, da en klodset sagfører begik en formfeil efter loven, ang. bekjendtgjørelse eller stevning hos besidderen. Til gaards er en brat og slet adkomst som kjørevei. Frugthage findes ikke.

Grændsen

Ny som gaardsbrug. Kristian Spigerud husm. v. Bakke kjøbte dette sted af Erik Svartaasen Brøttum som havde kjøbt denne tæt skovbevokste eng af Hindklevstuen, og da var der kun en liden plet hvorpaa stod en "lyu" ellers stod skogen som en rugager. Erik hug ud al skogen, og satte op en primitiv stue som han boede i en tid. Han fik en hastig død idet han gik op i sygehusgaden i Lillehammer om natten og dræbte sig med en dynamitpatron.

Paa pladsen er nu opdyrket omtrent al dyrkbar mark, og der fødes nu hest og kjø. Der findes indgjærdet have hvori ogsaa er plantet æbler – men klimetet er nok ikke gunstigt for frugthave.

Menkerud eller Menkerudsven

Menkerud er delt mellem 2 brødre Matias Halvorsen gift med Helene Evensen Halssven i søndre. Han var snedker og tømmermand, dreiede kjærhjul fad og deslige. Det var nok i førstningen; men senere sluttede han med dreining. Han sagde, det lønte sig ikke. Han var ogsaa flink skytter og friluftsmann. Tog fisken i cuper om vaaren inde paa Mesnavandet og mangel tung fiskebør har han baaret derfra. Herefter er det vel ikke mange i Faaberg som dreier fad og hjul eller snedker slæder som husflidsarbeide; nu er arbeidet overtaget af fabrikkene. I Menkerud fandtes en flishøvel som man brugte for 2 hester paa bane til flishøvling og flisen var da gjerne tynd men 6/4 alen lang og blev fastholdt paa taget med lægter. Matias far var ogsaa dreier og snedker han hed Halvor. Paa gaarden findes indgjærdet have, og der avles i senere tid jordbær. Jordbunden er afvevlende baade steinet og sumpig. Megen dyrkningsmark.

Menkerud nordre

Same slægt som bruger. De gamle brugere var Hans Halvorsen gift med Ane. Hans var tømmermand og snedker. Det er han som har optømret stuen i Galterudsven isammen med Peder Halvorstuetangen. Det var en nævenyttig kar gjorde skindfæller glasved og mangt andet. Han var ogsaa i yngre dage flink skytter. Der findes indgjærdet hage og Hans havde sands for frugtavl. Det er han som har anskafet opelsket nogle æbletrær og ompodet dem med Simenrudæblet og andre. Frugten blir

gjærne ufuldkommen der. Her er ogsaa en del dyrkningsmark men rigtig megen stein iblandt. Paa gaarden drives slagteri og haves autmobil, flishøvel sag og dreierindretning med elektrisk kraft.

Gjørlien

Noget større gaard, hvor der i senere tid drives pensionat. Her er ny slægt som bruger. Den ældste, jeg husker var Asbjørn, der solgte gaarden til O. Børke der tjenestgjorde som organist i Lillehammer kirke. Hans hustru hed Lise. Indgjerdet have. Her er ogsaa plantet æbletræer; men de trives ikke til fuld modenhed og heller ikke er røgten som den skulde være. Paa saa oplændte steder gjør snen ofte skade, naar de ikke bliver vel passet. Paa gaardsplassen findes ogsaa enkelte prydræer. I det forhenværende kjøkken som nu bruges til stas og kaldes peisestue ligger en tyk firkantet bjelke "drager", der støtter opunder de andre tverbjelker. Det har været en stor kabbe som rund, og den er efter sagnet hjemkjørt fra skogen med en hest dersteds som kaldtes "børføtten" fordi den aldrig var skoet. En lignende bjelke har jeg set paa gaarden Røislien. Stuen var ogsaa bygget paa samme stil som i Røislien med et tømret rum ataat som brugtes til vedskaale.

Dette er nu omgjort til værelser og kjøkken. En del døre i denne bygning er lidt cirlygdannet efter en lidt ældre stil. Hvor den nedre bygning nu staar, stod et toetages hus som kaldtes "bua" og tjente til opbevaring af forskjelligt. Nedenfor hovedbygningen stod et hus med peis, bryggerhus. Det kom væk for udsigtens skyld og et nyt og større opbyggedes nordenfor tunet. Udenfor bygningen stod to tømrede toetages stabur som solgtes for kr 40 pr. stykket, da de hindrede udsigten. Det ene stabur kjøbtes af Embret Fluxrud, som brugte den ene etage til smaakr. hus paa Fluxrud, og den anden til støroshus i Fluxrudengen. Der har nok været baade trystu og to hus, men de er borte. Igjen staar en smiu, som nok snart raadner ned. Sæterløkke med hus og skogrettighed solgtes ligeledes af O. Børke til Høstmælingen øvre. Til gaarden hører to slaatenge i Øverbygden, hvoraf den øvre bruges som slaat – desuden den saakaldte Øversveeng og Flugsrud Aasveeng .

Nedenfor og søndenfor gaardens aakerjorde ligger store vidder som før har været slaatelend, men som nu bruges som skogsmark og til havn. I den nedre del har saaledes staaet to høillaaver. Tomt til den ene vises endnu søndenfor grinden d.e. opkjørselen til gaarden. Gaarden har været brugt med den gamle ager. Kun ubetydeligt er dyrket i senere tider. Til gaarden har hørt 3 husmandspladser: Maurud, Gjølrihagen og Ellingsrud. Adkomsten til gaarden er ganske brat og tung. O. Børke kostede den. Før var kjøreveien op sæterveien fra lysledningen, og den var enda tyngre. Det er ikke saa godt for vand altid. Ledningen vil svigte og stokbrynen tom, og da maa vand kjøres fra dalen v. Røislien eller langt nede paa engen. Det er nok meget jord at opdyrke men grøfting mangler og steinrøiser er iveien. Den sidste indfødte bruger var Asbjørn. Hans forgjenger hed Arne. De drev meget med fangst med snarer, i saks og med flintlaasbørsse. Sagnet siger at engang en julenat havde et dyr gaaet i en saks og derefter draget sig bort paa dørsteinen paa gaarden. En anden adkomstvei fører om Røislien til Adskjellerudsagen.

Røislien

Flere brugere af ymse slægt. Frugthave findes ikke . Det meste af indmarken er opdyrket og folk som havdes i forpleining fra amtet under doktor Torps tilsyn. I den senere tid er god kjørevei paa Roterud-veien. Den ældste bruger jeg husker var Ole, der solgte gaarden til en øiværing Frants gift med Lena. Grændser til udmarken undt. mod nord. Her er stuebygningen bygt efter samme mønster som i Gjørlien med en drager under loftsbejelkerne og paa husets øvre ende en vedskaale som nu er omdannet til værelser. Paa gaarden stod en ældre toetages stuebygning som solgtes til Lihmr.

Lillelien

Grændser mod udmark til alle kanter. Fremmed slægt som bruger. En meget god jordbundbeskaffenhed. I haven voxer bærbuske og kjøkenvæxter. Der var nok saa gamle og forfaldne huse, men nu er de byggede op og i pen stand. Den ældste jeg husker som bruger var Morten. Siden blev sønnen Kristian bruger. Senere Amund Thorsven. Senere skibsreder Gogstad som har dyrket op omtrent al dyrkbar mark. Fin kjørevei til Roterudveien

Høstmælingen

nedre. Samme slægt som bruger. Her findes frugthave med endel æbletræer og moreltræ, Faabergs morel. De trives her godt. Til gaarden hører god jord, der giver rige avlinger. Adkomstvei om Holshagen og bedehuset. God bebyggelse.

Høstmælingen øvre

Samme slægt som bruger. Jordbunden god som foregaaende. Indgjærdet have; men frugtavl er ikke videre paaagtet. Bra bebyggelse. Sæterbol med sæterskog kjøbt fra Gjørlien. De gamle der var Eli og Hans. Eli blev enke og giftede sig med Ole bror til Iver Roverud. Han bragte med sig mange penge. Senere bruger Ole Hansen og Johanne født Fluxrud, nuværende Hans Olsen gift med Anna Tronsen Tølløvsrud. Han kjøbte Hagehaugen af Holen i comp. med Gudbrand Tølløvsrud.

Høstmælingen nordre

Samme slægt som bruger. Jeg husker Asbjørn gift med . Sønnen Andreas gift med Mathilde Dyve. Deres søn Anton gift med datter til Syver Hammer. Her ligger haven paa et udsat sted og frugttræerne trives ikke. Flink jorddyrkere, bra bebyggelse. A A Høstmælingen kjøbte en slaateng af Peder Røislistuen. Den var mellemliggende og paa den er ogsaa meget opdyrket.

Alfsonhaug

Liden plads høit oppe ved skogen. Ny slægt som bruger. De gamle var Eli og hendes mand. Ligger brat til med ingen kjørvelforbindels. Eli Alfsonhaug var postfører dvs. hun hentede folks breve og ofte gik omkring dermed. Paa denne vis fik hun sig noget ophold. Paa samme vis som Marte Møistadhaugen var agent eller talsmand for giftermal mellem gutter og jinter samt agent for smaagruser og tjenestetyende. Men saa maatte hun ogsaa stelles vel med naar hun kom tilgaards, for hun havde en skarp tunge, og bestandig manglede der hende en tot med uld til hendes bunding.

Langseth søndre

skal være hovedbøllet for de tre Langsethgaardene. Her er samme slægt som bruger. De ældste jeg husker er Ole og hans hustru. Senere sønnen Hans gift med en datter fra Breiseth datter til Halvor. Senere sønnen Ole Hansen gift med en pige fra Trangerud. Paa Langseth søndre var en gl have i øst for gaardstunet med æbletræer som stod paa udyrket mark, nu er den flyttet udenfor stuebygningen – Langsethgaardene ligger lugomt til og for det meste god jord. I gamle dage var paa Langseth knappestøberi som husflid. Paa søndre og midtre do. fandtes vandspring med træstokke som ledning og i gaarden et stort lagget trækvar som beholder. Paa alle tre steder lugumt for frugttrædyrking. Da de tre Langsethgaarde var i et var det ganske store vidder. Dertil hørte saaledes Langsethagen og af den sidste er Alfsonhaugen kommen. Tamburstuen er ogsaa kjøbt af Langseth. En gaard som hedte Øversveen er rimeligvis ogsaa kommet fra Langseth. Til Øversveen hørte Øversveeng som senere kom under Lillelien og senere under Gjørlien. Kanske ogsaa Roen har hørt dertil, men det ved jeg ikke. Langseth grændser til Breiseth og Roen, til Aaretta ved hovedveien mod syd til Bækkelund Lillelien og omtrent sammenhengende forbi Røislistuen og opover til Tølløvsrud eiendom. Begynder saa ved Holtlien øvre paa begge sider af gutua. Paa søndre side støder den til Holtlien nedre som en skogteig kaldes for Hængeræva, fordi det er indhegnet i et senere tidsrum. Paa nordre side af gutua gaar grændsen mod øst langs en anden gutua, som gaar fra Holtligutua til Kalmyra og hele denne leia gaar til Bagliskogens grændse med undtagelse af to smaa biter, nemlig Høstmæling og Røislistylen, som nu er udmark.

Paa denne strækning laa ved Holtligutua husmandspladsen Slaatten som en husmand fik igjen i bytte for Slaatten - Den gamle - som skal være blant de ældste opsiddere i Øverbygden som folk taler om. Naar jeg snakker om Holtligutua og Kalmyrgutua maa jeg anmerke at for eksempel i min barndom var Holtligutua meget bredere end nu. Ja det var paa sine steder saapas remser og bevoxet med skog saa at gjerderne til siderne ikke viste sig. Ja et maalsbredde var ikke for meget. Efterhaanden er gutua, som før var sætervei førend veien om Sagstuen blev til og førend man reiste Nordsæterveien til Kvandalen sæter. Svendsrud paa nordre og Holtlien nedre paa søndre side knep ind og længere oppe:

Langseth paa nordre og Holtlien nedre og Adskjellerud paa den søndre side. Paa samme maade er det gaaet til med alle gutuer for eksempel Tølløvrudgutua den søndre. Indknebet paa begge sider saa den i min tid er indknebet til 1/3 og mere, af sit oprindelige. Naar vi kommer opover forbi Holtliens eiendomme begynder igjen Langseteng og Langsethagen eng – store vidder. Endelig ved Roterud midtre havde Langseth en stor eng som kjøbtes af Matias Roterud. Paa Hougen ovenfor Tølløvrud er et skogstykke der grændser mod øst til Tølløvrud skog og mod øst er det Langseths eiendom op til gutua som vi kalder Kalmyrgutua. Nordenfor der er 2 husmandspladse: Nordre og nedre Nordgardshagen disse grændser til Steinbakken husmandsplads til midtre Langseth.

Indtil Ringsvejordet paa den søndre side, ligger en skoghage tilhørende nordre Langseth. Denne har før været indgjærdet. Deraf kommer, at da Langseth nedlagde gjærdet om denne hage og ikke vilde vedligeholde sin andel af gjærdet, blev de enige om at brugeren af Ringsven skulde holde gjærdet istand; men tage matrialerne i Langseth skog. Saavidt Ole Ringsven. Man ser saaledes at den gang Langsetgaardene var i et var det store vidder der tilhørte gaarden, og enda skulde de haft mere. Rydningsmanden Tølløv, den første opsidder i Tølløvrud laa i trætte med Langseth om det af Tølløv indhegnede, og engang forsøgte de endog at brænde rydningsmanden inde medens de var inde i en tømret hytte jordhytte siger Ole Evensen i sine efterladte skrifter. Men det mislykkedes og rydningsmanden fik de ikke fordrevet.

I mine ringe dage drev Langseth midtre med potaskekogeri. Husm. Steinbakken kjørte omkring i gaardene og indkjøbte aske for salt. Det var en bestemt liden portion salt for sættong eller skjeppe af aske. De indkjøbte ogsaa kogte kreaturben; men om de forædlede raastoffet eller solgte det igjen husker jeg ikke.

Langseth midtre

En god eiendom, dog noget tungvindte udenger. Gl. have. Den ældste have vises endnu ovenfor staburet bort til det daværende gamle fjøs og bortover til drengstue-bygningen. Det bruges nu til havneplads, dog staar endnu et stort æbletræ igjen. Ny have er anlagt udenfor hovedbygningen. Paa gaardstunet er som halv allé plantet store asketræer. Til gaarden hørte husmandspladsen Slaatten ved Natrudstyelen ~~Langsethagen~~ Steinbakken, og Kalløkken. Endvidere pladsen jordet Berntst uen, Sagbakken og Møistadhouden. Heraf er Slaatten udlagt til udmark. De ældste brugere her var Mons Langseth gift med Goro, og senere med Eli. I min ungdom var paa gaarden i lægd en "Gunnar Sugg". En stakkar der hjalp til i fjøset. Det var den gang et tungvindt fjøs der al gjødsel maatte kastes ud gjennem fjøsdøren, og Gunder havde den job at trille den ud paa trillebaar. Paa den tid levede man af jordsbruket: men i senere tid er opbygget et sanatorium for turister og den nuværende bruger Ole Monsen har avlet og solgt mangan gjild hest ligesom han ogsaa har drevet handel med skog.

Langseth nordre

Er i jordbeskaffenhed noget ligt med sine to brødre dog er terænget mere kuperet . Den saakaldte Langsethgutua gaar igjennem denne eiendom og efter dennes nederste del paa søndre side er endel bebyggelse paa bortfæstede tomter. Iblant disse er især Maurhaugen dominerende paa en rund haug af jord lige ved Langsethgutua. Den forrige hovedbygning paa gaarden var større end nuværende. Den var bygt og tilbygt i flere afdelinger og i somme afdelinger var gulvene lavere end i de øvrige. Det var en retvinklet fløibygning og spesielt ved jeg at den nordre fløi saa ud som en hvid mur der var hvidkalket. Mellem bygningen og Langsethgutua som gik lige ovenfor gaardspladsen var jevn gruslagt flader og paa denne plads var et hvidt 6-8kantet duehus som stod paa stolpe dette var hvidmalet og tog sig pent ud. I bakkeskraaningene var plantet æbletræer og oppe ved stakitet til veien var plantet rogn. Den østre fløi af hovedbygningen benyttedes som stabur og rullebog og lignende. Haven laa paa solsiden udenfor bygningen og var beplantet baaden med frugttræ og cirtræ og rimeligvis holdt i agt og ære. Paa jordet ved veien ovenfor Maurhaugen vokser nøddetræer. Jeg husker vi maatte smage paa dem da vi gik for præsten og les.

Paa denne gaard har været mange forskellige slægter som brugere, saaledes sagfører Thommesen. Kaptein Werenskjold da han flyttede fra Chefsgaarden Dallerud. Skanke lægpredikant O. Sand og J. Aarnæs der solgte til nuværende Holte, der har opbygget ny bygning paa endel af den gamles tomter og indrettet en parklignende have.

I min barndomstid døde Kapt. Werenskjold og blev begravet fra gaarden. Der var nok stor stas der da for der mødte fordelingsunderoficereer under kapteinens distrikt ligesom Komseerg. Furerer og fanjunker samt officerer og disse mødte op i parade med blanke knapper, sadler og epuleter. Dette var et straalende syn for en som ikke før havde set en soldat i parade. Der var mange folk mødt op som tilskuer paa veien ovenfor der og somme havde endog klatret op i træer paa oversiden af veien. Jeg husker at jeg havde taget plads ved gjærden og en kjending af mig Kristian Pettersen Nordgårds-hagen raabte til mig om jeg ikke "vølte folkeskam". Et sangkor sang en salme med omkvæd: "Giv os Gud ved Kristi tro i afskedstimen trøst og mod."

Paa denne gaard opbevarede man poteterne i en jordkjelder nordenfor laavebrua og rimeligvis bruges den endnu. Angaaende en ildebrand paa gaarden som slukkedes ved hjælp af magiske kunster af Ole Helgens eller Karl Byn? (I udtalen) henvises til side 24. December 1926. A.Ruud Medens jeg husker paa det vil jeg anmærke:

Afskaakaaligaardene

der er 3 og tilhører Faaberg. Paa østsiden af Afskaakaavandet og med dets blanke flade i udsyn ligger de 3 gaarde nørderst paa et høidedrag som strækker sig med mange gaarde helt bort til Sagstuen.

Den største af disse tre er Afskaakaalien nordre med stor pen nye huse og store vidder af indmark og udmark. Den ældste br. kjendt af mig var Lars Lien, siden sønnen Matias Larsen og siden Ludvig Matiasen. Velstandsfolk har der været paa denne gaard men intet af glitter og stas og luksus. I den senere tid er nok kommen ind bykultur siden de har begyndt at have endel sommergjæster. Der var saaledes i de to førstnævnte brugeres tid ingen maling paa husene verken ude eller inde, men hvidskurede gulv og vægges. Stueværelset eller kjøkenet var stor og rummelig og havde baade morgensolen og middagssolen i fulde drag; nu er denne stue som paa saa mange andre steder omdøbt til peisestue stasstue med sofaer etagere og runde bord paa trindser kjøbt fra kjøbstaden og kjøkenet er hensat til et hjørneværelse hvor vinduer vender mod nord og mod skoven.

Denne gaard var en af dem som eiede og drev sagbruget fra gammel tid som kaldtes Mesna-sagen. Her stod først far og siden søn og drev den om vinteren. Det var opgangssag, hvor stokken blev skoren med en gang. Det var nok billigt at faa skaaret bord dengang. Jeg husker ikke prisen pr tylvt, men jeg ved at det var 3 mark for flishøvling. Til gaarden hører megen skog baade udengerds og indengjærds. En stor indhegnet eng kaldet Skjellerudstylen er indkjøbt af gaarden. Den ligger nordenfor gaarden og gaar mod nord til "Nævla". Paa denne eng har staaet 2 høilyuer. Paa denne vidde voxer megen havn og skog, og det bruges ikke som slaatteland nu. Heroppe er jordbunden gjennemgaaende fugtig og et gjærde eller hafælde staar sig længe her. Paa denne gaard er det eneste sted, jeg har set opsat et hus til tørkning af favnved. Det stod paa en flade nede ved Afskaakaavandet. Da Afskaakaabrukerne solgte den gamle Mesna-sagen, begik de nok en stor bommert. Brugseierforeningen maatte ofte bede sagmesteren der om at faa mere vand. Det var store rettigheder som fulgte med sagen og de kunde gjerne betinget sig en fast aarlig avgift for evige tider, istedetfor at man kastede i dem nogle kr. kontant. Da handelen skulde afgjøres var Pibefabrikant Larsen fraværende. De andre skrev da til ham om kjøbet og om man skulde give dem det forlangte: Han telegraferede igjen: "Kjøp kjøp for fanden øieblikkelig og prut ikke:" Han vidste naturligvis at eierne fandt ikke paa at gape saa høgt at sagen ikke skulde være mere værd med de rettigheder som fulgte med. Jeg snakket engang til M. Lien om denne handel. "Aa ja," sagde han, "det havde været en anden sag om vi havde vidst og tænkt over de rettigheder som fulgte med sagtomten". De havde nok faaet kjoler om de havde forlangt flere kroner pr dag alle dage saalænge Lillehammer havde brug for en regulerende vandtilførsel fra Mesna vandene. Det skulde nok være med i kontrakten at sælgeren skulde fortrinsvis sikres arbeide paa sagen. Og driften gik ogsaa i nogen aar; men den har nu været nedlagt i mange aar og sælgeren kan nu ikke engang faa skaaret sit

tømmer der og heller ingen skogeier der omkring; for nu er det byen og industrien som raader der baade over sagtomten og over vandene som fører dit.

Skrevet den 10de November 1929

Roterudsvestilen

Jeg var en søndag i høst i Roterudsven. Jeg kom akkurat da kjæringa has Paal kogte slaatgrauten. Om aftenen skulde vi gaa en tur paa Roterudsve-stylen og se paa gamle tomter. Ei lita høilyu stod der. Paal viste mig at den var flyttet flere gange. Han mente at folk havde været fastboende paa denne stylen og dyrket jord der. Ein agerflek saaes tydeligt at have været i sydhelningen med en steinrøis nedenfor samt aakerbakke og aurfaar. Ovenfor paa fladen vistes toftestener til hus. Rimeligvis beboelsesstue, og andet smaahus rimeligvis verkstedhus; For efter sagnet skal have boet her en smed. Han var endog nævnt som sølvsmed. Deroventfor nærmere udmarken saaes paa en tomt tydelige spor efter en peis. Mellem disse formodede stuehus tomter fandtes mærker efter at have været hage eller kaalseng, kanske næpestykke? Ein kulmuletomt saaes mærker efter paa pladsen. (I tilslutning hertil kan anføres, at eieren af Halvorstuens skog i baglien som støder og til gjærdet om Roterudsvestilen, oplyser at have set flere mærker efter kulbranden øverst i sit stykke). Paa nordre grændse af stylen er mærker efter hus; saaledes efter et noget langt som rimeligvis har været kreaturfjøs. Ved gjærdet havde Paal fundet mærker efter brændt jord og sten. Der formodedes at være brændt baal om aftenen for at skræme væk udyr som ulv og bjørn. (Eldemaal). I nordøst for huset (tomten) var mærker efter hus med peis med særskilte mærker efter denne.

Jan 1931. O.A.Ruud

Endelig viste han mig i syd for sidstnævnte tomt en stor stein som laa overende og pegte mod Nordseteren. Den havde noksaa jevne sider og var ca 2,5 a 3 alen lang og ca 1 alen bred nærmest 4kantet. Efter sagnet skulde den være grændsemærke mellem Faaberg og Ringsaker. Der var velsaa aar 1700 strid om grændselinjen mellem Faaberg og Ringsaker. Faaberg paastod den skulde gaa over Baadshaugen og Ringsaker over denne mærkesten. Imidlertid blev man enige om at dele denne differance. Saaledes kom delelinjen til at gaa over Skjellerudsven søndre siger sagnet

De læsaronger som druknede v. Sundgaarden

Omkring aar 1830 druknede 12 eller 13 læsarjenter udenfor Sundgaarden i sundet over elven. I dette tal er kanske medregnet gutten som roede dem over og som var tjenæstegut i Sundgaarden. Det skulde være 2 jinter, som ogsaa skulde over men som gav sig at paa denne siden, og de undgik saaledes døden. Disse 2 jinter saa at baaden var omtrent midt udi elven da ulykken hændte. Efter sigende skulde den ene som stod igjen være Goro Dagsven, og den andre Kristine Holtlien øvre. Rimeligvis søster til Erland Jensen, som var gift med Marthe fra Alfsberg i Rudsbygden. Denne Kristine var gift med Ole Sæther nedre nordre og var mor til Thomas Olsen Sæther m.fl. som var min læsarkamerat for presten. Efter sigende skulde en datter til Klern. der var værksmester paa teglstensfabriken i Suttstaddalen være blant de omkomne. Det skulde være en af de gjenlevende som fik en skavank af rædselen ved denne hændelse. Hun gliset saa rart med augom efter denne dag.

Flere har jeg ikke hørt om, hvem der var som var med i baaden. De skulde møde for presten i Stefanstuen. Dette sted hørte til Faaberg prestegaard og brugtes ogsaa til flere komunale forretninger feks forligelsescommisioner og lignende. De skulde møde for en anden prest end G. Lyng. (Der nævntes en prest Dybdal). 2 Stykker skulde hænge fast i aarekjeiperne, da man fandt dem. Man fandt dem igjen alle samme dag og de blev lagt i 3 kister. Men de paarørende vilde ikke have rorsgutten med de andre. De var sinte paa ham; fordi de mente, han var skyld i ulykken.

Jan, 1931 O. A. Ruud

Ovennevnte er mig fortalt af Oline Alfsonhaug som har hørt det af sin mor Marte, der var datter til Marthe Rundtom, en husmandsplads under Jørstad søndre og hun var af dem som har solgt mang en talerken suppe (sød) og Risengryn da vi trampede paa Jørstadmoens gamle exitsplads

Navnene paa dem som omkom var optegnet paa en tavle som hang paa et træ paa Sundgaarden ved sundstedet og skulde efter sigende været lagt paa loftet i kirken (Faabergs). Denne tavle var rimeligvis af træ med paamalet bogstaver.

O. A. Ruud 22 Jan, 1931

Nedlagte pladser.

Paa gaarden Smé skal have staaet en stue imellem gaardens huse og almueveien, som kaldtes "Sméstuggua", men tomten vides ikke af mig.

O. A. Ruud

Til gaarden Gjørlien hører en indhegnet engmark baade dyrket og udyrket Myrlændt). Udenom dette nu indgjærdede eiendom som kaldes Beretsvea og tilhøre for stien som fører fra Gjørlihagen til Menkerud findes tomter efter hus.

Galterudsven

Skal være tilflyttet og bebygget af en søn paa gaarden Galterud, som hed Peder. Hvad tid vides ikke. Hans søn hed Ole og han var det som solgte til Jakob Engebretsen, som skaffede ham føderaad baade til Ole Pedersen samt hans kone, Aase, og Oles moder Guri Larsdatter. Denne Peder fik Galterudsven for arven sin paa Galterud. Til Galterudsven skal have hørt en sæterløkke paa Kvandalen og skal være bleven afhændet til Trangerud.

Efter Karen Thorstensdatter
Galterudsveens udsagn.
O. A. Ruud

Tillegg: 2 løse blad innlagt i blå bok – mrk. Godtkjøbs-atlas:

Har igjen Afskaakaalien søndre og øvre (Mesnalien) Finsven Dagsven – Galterudsven – Fluxrud Sætereng Kulsven Holshagen Holen Langsethagen Roen Breiseth Nyhus Suttestad Hage nord sønd m.m. Sæther øvre 2 g. Nedre 2bondt Sæterjordet. Trangerud Kulsven Bakke Aannerud Dallerud Smé Hindklev – m. stuen) Baardseng Roverud Halvorstuen Galterud

Under gaarden Sme har været en husmandsplads der er nedlagt som hedte Sme-stuen.

Skjellerudsven søndre

Der var i min opvækst tvebondt. I den 2den etages stue, som endnu staar boede Kristian og Jehanna i underste og Johan og Marthe i 2den etage. De sidst nævnte havde flere barn hvoraf jeg husker Serg. Hammer som blev gift med datteren i Holshagen øvre og boede der. Kristen som blev bruger efter Johan. Hans hustru hed Karinne. Hun var fra Østerdalen i det baade Johan og Kristian havde sine hustruer derfra. Johan havde ogsaa en anden søn som var serg. Han var i sin tid i butikken hos kjøbmand Peter Flugsrud og begyndte ogsaa selv en handel paa Lillehammer, men gik op, var en stund auktionarius i Lilleh. men sluttede. Kjøbte sig hus i Storhougen Brøttum. Reiste saa med familie til Kristiania. Johan havde ogsaa en søn som hed Andreas. Gjennemgik landbrugsskolen. Kom til gaarden Skoug paa Brøttum som bestyrer. Kjøbte gaarden Hage søndre men solgte. Giftede sig med Lisa Pedersen Sæterbakken. Kjøbte Lillebørke paa Veldre og er død for flere aar siden. Han tilbyggede endel paa Hage. Johans søn Kristen og Karinne overtog gaarden S. sønd. Han havde før en husmandsplads paa Brøttum. De havde endel børn, hvoraf Ivar den ældste søn fik gaarden efter sin far. Kristen og Karine havde ogsaa en datter som blev gift med Østby, der var vogter paa Lh.mr sygehus. Hun havde imidlertid en anden elsker hos sig medens Øsby var borte og et barn hun fik blev det en lang og vidløftig sag om. En søn i Farligbakken var udlagt som far. Kristen og Karinne drev vist nok saa godt. De kjøbte den gaardsparten som Kristian og Johanna eide, og fik saaledes mer husrum. Paa den tid var Jens Torp distriktslæge i Faaberg. Han udsatte i forpeling sindssyge fra hele amtet og Skjellerudsven tog paa sig mange. Han byggede ogsaa i dette øiemed en stor bygning af bindingsværk

og efter lægens anvisning. Her havde han mange sindssvage og endel gik ogsaa iblandt dem og hjalp til i huset. Kristen drev saaledes en lang tid. Men da Præstsæter blev indkjøbt som sindsygeasyll tog de igjen af de værste udsatte baade der og paa andre steder i bygden. Den før omtalte bruger som K kjøbte af flyttede til en datter Ingebar som var gift til Arnestad i Mesnalien. Kristens søn Ivar solgte denne internatbygning til Simen Holtlien øvre. Den blev til "Fredly" i missionsproget og blev opsat øverst i Øversveengen senere Lilleliengen. De havde ogsaa opsat et hus nedenfor Roterudveien og det solgte Ivar til Torvald Ellingsrud.